การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

นางสาวกมลชนก อุทัยชิต

วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2568

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

นางสาวกมลชนก อุทัยชิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2568
สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวกมลชนก อุทัยชิต แล้ว
เห็นสมควรเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____ ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง)

_____ กรรมการ _____ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์) (รองศาสตราจารย์ ดรเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

_____ กรรมการ _____ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

_____ _____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาคร คัยนันทน์) (รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....ปี.....

ชื่อเรื่อง	:	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ผู้วิจัย	:	นางสาวกมลชนก อุทัยชิต
ปริญญา	:	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
ปีการศึกษา	:	2568

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 365 คน โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผน จำนวน 9 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ ใช้สถิติ t-test และจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ ใช้สถิติ One-Way ANOVA วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามอายุ อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ และ (3) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย (3.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา ผ่านเวทีประชาคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชน และกระบวนการประชาพิจารณ์ เพื่อให้การดำเนินงานโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ (3.2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประชาชนควรมีบทบาทในโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค และสุขภาพ โดยการจัดตั้งอาสาสมัครภาคประชาชน และคณะกรรมการติดตามโครงการ รวมถึงการจัดอบรมเสริมศักยภาพและตั้งศูนย์ประสานงานภาคประชาชนเพื่อความต่อเนื่องของการพัฒนา (3.3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ควรสร้างกลไกให้ประชาชนเข้าถึงโอกาส

การจ้างงาน แหล่งเงินทุน และการสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น รวมถึงโครงการสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนผู้สูงอายุ และสวัสดิการสุขภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดแนวทางบริหารเพื่อความเป็นธรรม (3.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรจัดตั้งคณะกรรมการ ภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบแผนพัฒนาใช้เครื่องมือประเมินที่เข้าถึงง่าย เช่น เวทีสาธารณะ หรือแบบสอบถาม รวมถึงเผยแพร่ผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาปรับปรุงแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Participation in the Preparation of Local Development Plans in the Area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province
Author : Miss Kamonchanok Authaichit
Degree : Master of Public Administration (Public Administration)
Rajabhat Maha SaraKham University
Advisor : Associate Professor Dr.Yupaporn Yupas
Assistant Professor Dr.Sanya Kenaphum
Year : 2025

ABSTRACT

This research aimed to: (1) study the level of participation in the preparation of local development plans in the area of Sahatsakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahatsakhan District, Kalasin Province, (2) compare the participation in the preparation of local development plans in the area of Sahatsakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahatsakhan District, Kalasin Province, classified by gender, age, education level, occupation, and income, And (3) study the guidelines for creating participation in the preparation of local development plans in the area of Sahatsakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahatsakhan District, Kalasin Province. The sample consisted of 365 eligible voters aged 18 years and over, selected using Taro Yamane's formula. The target group for interviews was 9 people involved in the preparation of the plans, selected by purposive sampling. The research instrument used a rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included percentage, mean, frequency, and standard deviation. To compare the people's participation in local development of Nong Khu Subdistrict Administrative Organization, Na Dun District, Maha Sarakham Province, classified by gender using T-test and classified by age. Educational level, occupation and village of residence were analyzed using one-way ANOVA statistics. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research results found that; (1) The level of participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province was at a moderate level overall, (2) Comparing the participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province, classified by gender and education level, the participation was significantly different at a statistical level of .05. As for the classification by age, occupation and village of residence, the participation was not statistically different at, And (3) Guidelines for creating participation

in the preparation of local development plans include, (3.1) In terms of participation in decision-making, all groups of people, especially vulnerable groups, should be given opportunities to participate in determining the direction of development through community forums and online platforms, as well as establishing a working group of the public sector and a public hearing process to ensure transparency and efficiency of operations, (3.2) In terms of participation in practice, the public should have a role in community development projects, such as taking care of the environment, public utilities and health by establishing volunteers of the public sector and project monitoring committees, as well as organizing training to enhance capacity and establishing a public coordination center for the continuity of development, (3.3) In terms of participation in benefits Mechanisms should be created for people to access employment opportunities, sources of funding, and support for local products, including community welfare projects such as the Elderly Fund and health welfare, and opportunities for people to participate in determining management guidelines for fairness, And (3.4) In terms of participation in evaluation, a public committee should be established to examine the development plan, use easily accessible evaluation tools such as public forums or questionnaires, and transparently disseminate results of operations, and use public suggestions to improve the development plan for greater efficiency.

Keywords: Participation, Local Development, Subdistrict Administrative Organization

_____Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร. ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลการวิจัย และประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามการวิจัย ครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา-มารดา และขอขอบคุณ พ่อ แม่ ที่คอยสนับสนุน อำนวยความสะดวกและให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางสาวกมลชนก อุทัยชิต

สารบัญ

หัวเรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ซ
สารบัญภาพ ..... ญ
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย 4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย 4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น 7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น 28
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 31
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 34
2.5 บริบททั่วไปพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ 52
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 60
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย 75
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 76
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 76
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 78
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล 79
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล 80
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย 80
บทที่ 4 ผลการวิจัย 82
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย 82
4.2 ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย 82
4.3 ผลการวิจัย 83

หัวเรื่อง **หน้า**

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 103
5.1 สรุป 103
5.2 อภิปรายผล 107
5.3 ข้อเสนอแนะ 110
บรรณานุกรม 111
ภาคผนวก 119
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย 120
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย 126
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย 128
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 130
ประวัติผู้วิจัย 131

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 จำนวนประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป แยกตามหมู่บ้าน 53
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 77
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 83
4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน 85
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 86
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 87
4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ 88
4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 89
4.7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน ... 90
4.8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุที่ต่างกัน 90
4.9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน 91
4.10 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ 91
4.11 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติ 92

ตารางที่ **หน้า**

4.12 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 92
4.13 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 93
4.14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ 93
4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ 94
4.16 การวิเคราะห์แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 94
ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย 127
ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย 129

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 75

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสังคม ชุมชน ท้องถิ่น จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ว่าด้วยหลักการสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดทำบริการสาธารณะให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการของประชาชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำบริการสาธารณะให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (พลวุฒิ สะกิจ, 2561)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 กำหนดให้มีแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีกระบวนการที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนภายในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้งบประมาณและทรัพยากรในการบริหารงานและพัฒนาประเทศลงไปสู่ระดับท้องถิ่นมากขึ้น การผลักดันเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งแนวความคิดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น ถือเป็นการผสมผสานกันระหว่างการใช้อำนาจรัฐและอำนาจประชาชน เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการของหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงเป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่จะทำให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองของตน เช่น การเข้าร่วมประชาคม เพื่อเสนอแนะความคิดเห็น เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนการเข้าร่วมกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542, 2542, น. 61-63)

แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความคล่องตัวสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด นโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้งเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลจะมีขั้นตอนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แต่ในทางปฏิบัติการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนหรือการดำเนินการตามขั้นตอนในระเบียบยังคงไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงพบปัญหาการจัดทำโครงการต่าง ๆ ไม่ใช่ความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเกิดความสนใจร่วมกันมีเป้าหมายร่วมกันและต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำเป็นเบื้องต้น การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ และในตัวของมันเองการที่คนจะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมเชิงเป้าหมาย การมีส่วนร่วมเองก็เป็นเครื่องมือทำให้บรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด โครงการ กิจกรรม โดยเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจดำเนินงาน ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดร่วมกัน โดยทั้งนี้ต้องอยู่ในความเป็นธรรม (เกศินี พรมตัน, 2550, น. 12)

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่นโดยเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การกระจายอำนาจทั้งการเมืองและการบริหารให้คนในชุมชนกำหนดทิศทางและดูแลแก้ปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงแยกจากการปกครองท้องถิ่นไม่ได้การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ใช่เพียงการกระจายอำนาจหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบ รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการเมืองการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย เรื่องของการปกครองท้องถิ่นจึงมิใช่เรื่องของการจัดบริการสาธารณะให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่านั้น หากแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองเสริมสร้างให้ประชาชนมีความเป็นเจ้าของชุมชนและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนร่วมกัน ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยท้องถิ่นอันเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (อรทัย ก๊กผล และฉัตรระวี กิติโยดม, 2555, น. 11) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการปกครองตนเองในท้องถิ่นนอกจากจะเป็นผลดีในด้านที่ต้องการให้องค์การปกครองท้องถิ่นบริหารงานโดยบุคคลที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นเขาเห็นด้วยแล้วยังเป็นผลดีในข้อที่ว่าเจ้าหน้าที่องค์การปกครองท้องถิ่นจะได้บริหารงานในหน้าที่ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดมิใช่ โดยการสั่งการหรือการบังคับบัญชาจากรัฐบาลกลาง รวมทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในกลไกการปกครองระบบประชาธิปไตยเกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตน ตลอดจนเกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิในทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวม (สิทธิ์ธนัชท์ วารุณสหรัชภณ, 2559)

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไปจนถึงการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 โดยมีสภาองค์การตำบลทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับ ดูแลการบริหารของกรรมการและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารงาน มีปลัดและรองปลัดเป็นหัวหน้างานบริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งรับผิดชอบอยู่ โดยมีพนักงานประจำที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทำงานประจำวันองค์การบริหารส่วนตำบล มีจุดมุ่งหมายและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ตามมาตราต่าง ๆ ได้แก่ มาตรา 66 พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 67 มีหน้าที่ต้องทำดังเช่น การจัดให้มีและบำรุงทาง รักษาความสะอาด ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทา

สาธารณะภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 68 มีหน้าที่ที่อาจทำในเขตความรับผิดชอบ เช่น การให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว คุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้ง 122 หมู่ 1 บ้านโคกลือชา ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด 37 กิโลเมตร มีพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีพื้นที่โดยประมาณ 54 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 33,750 ไร่ มีประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,103 คน ที่ผ่านมายังไม่เคยศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และพบปัญหาขาดการมีส่วนร่วม ในการลงพื้นที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในเวทีสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลบสหัสขันธ์ได้จัดขึ้น นอกจากนั้นยังขาดการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาการจัดประชาคมต่าง ๆ ในพื้นที่ จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากจะสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ประกอบกับประชาชนไม่เข้าใจกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักการของประชาธิปไตย ประชาชนไม่ทราบว่าความคิดเห็นของตนจะถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ไม่มั่นใจว่าตนจะมีส่วนร่วมได้จริง จึงขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ส่วนหนึ่งมองว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเสียเวลา จึงไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์, 2567) ซึ่งทำให้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ยังขาดความเข้มแข็งในเชิงเนื้อหาสาระและกระบวนการ อีกทั้งยังไม่สามารถเกื้อหนุนให้เกิดการจัดทำแผนพัฒนาและการจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนและไม่สามารถเกื้อหนุนต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีทิศทางที่ชัดเจนได้ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2552, น. 24) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปสารสนเทศใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการการปรับปรุงนโยบายและการบริหารจัดการ ได้รับข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน และการบริหารจัดการให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและช่วยส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

1.3.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ด้านพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.4.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,103 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์, 2566)

1.4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 365 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.4.2.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาตำบล ผู้นำชุมชน รวม 9 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4.3 ด้านตัวแปร

1.4.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) เพศ

2) อายุ

3) ระดับการศึกษา

4) อาชีพ

5) หมู่บ้านที่อาศัยอยู่

1.4.3.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วย

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.4.4 ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2567

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน้าที่บริหารราชการตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ต้องการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น โดยกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการริเริ่มการตัดสินใจ การร่วมการปฏิบัติ และรับผิดชอบต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ หรืออาจอยู่ในฐานะผู้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นพัฒนาและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำเสนอสภาพปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพัฒนาเชิงในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการ ได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข หรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบล ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและตำบล

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาในการพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณของตำบลให้ตรงกับแผนงาน โครงการ ร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมติดตามโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น รับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา และอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 สารสนเทศสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการปรับปรุงนโยบายและการบริหารจัดการได้รับข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนและสามารถปรับปรุงนโยบายและการบริหารจัดการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสูงสุด

1.6.2 องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและบรรลุความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.3 ช่วยส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาเป็นกรอบแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. บริบททั่วไปพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นในการปกครองตนเอง ทั้งอำนาจทางการเมืองและการบริหาร โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความเข้าใจสาระสำคัญของการปกครองท้องถิ่นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสรุปสาระสำคัญของการปกครองท้องถิ่นดังประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

วุฒิสาร ตันไชย (2547, น. 1) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง หรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิ์ตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญ องค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม

ลิขิต ธีรเวคิน (2548, น. 36) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง การปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระและได้รับอำนาจโดยอิสระโดยความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่ว่ากลายเป็นรัฐอธิปัตย์ไป

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น. 13) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง องค์กรหนึ่งมีอาณาเขตของตนเอง มีประชากรตามที่หลักเกณฑ์กำหนด มีอำนาจ และมีอิสระในการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตน โดยมีหน้าที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนซึ่งประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการในการบริหารและปกครองตนเองด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจในการปกครองและการบริหารงานให้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีอาณาเขตแน่นอน และมีผู้บริหารที่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารอย่างอิสระตามสมควร และมีการบริหารการคลังของตน ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์ของรัฐและของท้องถิ่นนั้น ๆ รวมทั้งประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเองด้วย

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงาม (2546, น. 24-25) ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการให้บริการชุมชนและทำให้เกิดความประหยัดเนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีเงินงบประมาณสามารถหารายได้ให้กับท้องถิ่นทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

2. การปกครองท้องถิ่น เป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว อาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมักมีความล่าช้าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นผู้บริหารย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

3. การปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนโดยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองทั้งในบทบาทของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ในหลากหลายบทบาทมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติได้เป็นอย่างดี

2.1.3 ลักษณะของการปกครองท้องถิ่น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2544, น. 22) ได้กล่าวว่า การจำแนกลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน และมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างเป็นอิสระและมีอำนาจอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และจัดทำงบประมาณของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบาย และมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นจะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่นเป็นพนักงานของท้องถิ่นที่ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณของท้องถิ่นเอง

โกวิทย์ พวงงาม (2546, น. 7) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. เป็นองค์กรในชุมชนที่มีขอบเขตพื้นที่ปกครองที่กำหนดไว้แน่นอน

2. มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือกฎหมายรับรองสถานะความเป็นท้องถิ่น

3. มีอิสระในการดำเนินกิจการ และสามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการวินิจฉัยและกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ

4. มีการจัดองค์กร เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่น และฝ่ายสภาท้องถิ่น หรือจัดในรูปแบบอื่น

5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น โดยการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และติดตาม ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากลักษณะของการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย การเป็นองค์กรในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายส่วนกลางมีขอบเขตพื้นที่ปกครองที่กำหนดไว้แน่นนอน มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย มีอิสระในการดำเนินกิจกรรมทั้งในด้านการคลัง การจัดเก็บภาษี การหารายได้ตามที่กฎหมายกำหนด การจัดทำงบประมาณด้วยตนเองรวมถึงการกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ และมีการแบ่งองค์กร เป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่น และฝ่ายสภาท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกตั้งคณะผู้แทน ซึ่งประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และสมาชิกสภาท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.4 เกณฑ์การจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น. 21) ได้กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยการพิจารณาให้มีเกณฑ์ทั่วไป ดังนี้

1. เกณฑ์จำนวนประชากร โดยทั่วไปจะมีเกณฑ์ขั้นต่ำของจำนวนประชากรที่จะจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นแต่ละรูปแบบขึ้นมา ซึ่งจะไม่มีการกำหนดไว้ตายตัวว่าต้องมีประชากรมีพื้นที่เท่าไรขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศที่จะกำหนดโดยยึดหลักว่า การปกครองท้องถิ่นรูปแบบที่จะจัดตั้งขึ้นมาควรมีขีดความสามารถในการให้บริการได้ทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น

2. เกณฑ์ลักษณะพื้นที่ เช่นเดียวกับจำนวนประชากรถ้าเป็นชุมชนเมืองจะเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่น มักจะมีการจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโครงสร้างองค์กรที่มีการจำแนกแจกแจงสูง และหรือมีการจัดโครงสร้างแบบสองชั้น เช่น ในเขตนครหลวง มักมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่เข้ามารับผิดชอบในภาพรวมและมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับรองลงไปรับผิดชอบเขตพื้นที่ย่อย ๆ สำหรับในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนอาศัยอยู่กระจัดกระจาย การจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มีความสลับซับซ้อนมากและมักจะมีโครงสร้างแบบชั้นเดียว

3. เกณฑ์รายได้ เป็นเกณฑ์ที่มีความสำคัญเพราะจะเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองและความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วย ซึ่งรายได้ของท้องถิ่นที่จัดเก็บได้เอง ควรเป็นรายได้หลักของท้องถิ่นและมีจำนวนเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น โดยที่พึ่งพิงเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางน้อยที่สุด

4. เจตนารมณ์และความเห็นของประชาชน เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความพร้อมในส่วนของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นโดยการจัดตั้ง หรือเปลี่ยนแปลงฐานะขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น

จากเกณฑ์การจัดตั้งองค์กรการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวข้าวต้น สรุปได้ว่า เกณฑ์การจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น จะประกอบด้วย เกณฑ์ประชากร เกณฑ์ลักษณะพื้นที่ เกณฑ์รายได้ และเจตนารมณ์และความเห็นของประชาชน

2.1.5 รูปแบบของการปกครองท้องถิ่นของไทย

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2544, น. 41) ได้กำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทย ไว้ดังนี้

1. รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.), เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ครอบคลุมเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละจังหวัด โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดนี้ จะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ประสานงานให้ความร่วมมือ และสนับสนุนหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ตลอดทั้งดำเนินการในกิจการที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กไม่สามารถทำได้เพราะกิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างเป็นกิจการที่ต้องการความเป็นเอกภาพและเป็นเรื่องที่เกินขีดความสามารถของหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กจะกระทำได้ ในส่วนของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก ก็มีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในเขตรับผิดชอบของตนเอง

2. รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้กรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับองค์การบริหารส่วนจังหวัดรวมกับเทศบาล ในขณะที่เมืองพัทยามีฐานะเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีพื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา จึงเทียบเท่ากับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนโครงสร้างการจัดชั้นภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยได้มีความพยายามที่จะจัดชั้นให้เป็นระบบ 2 ชั้น (Two Tier) กล่าวคือ การทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน (Upper Tier) จัดทำภารกิจในโครงการขนาดใหญ่ครอบคลุมทั้งจังหวัดและภารกิจที่ระดับล่างทำไม่ได้กับหน่วย การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในระดับล่าง (Lower Tier) ได้แก่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดทำภารกิจให้บริการสาธารณะภายในพื้นที่ของตนเอง

2.1.6 ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ (2547, น. 22) ได้จำแนกลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่าเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตของการปกครองที่แน่นอนและมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระและมีอำนาจอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและการจัดหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดและจัดทำงบประมาณของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง

ซึ่งองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นนี้จะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่นเป็นพนักงานของท้องถิ่นที่ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณของท้องถิ่นเอง

ปธาน สุวรรณมงคล (2547, น. 4-5) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นดังนี้

1. เป็นนิติบุคคล
2. มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ
3. ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง
5. มีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ
6. มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้อย่างอิสระตามสมควร
7. มีการกำกับ ดูแลจากรัฐ

สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีสถานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจหน้าที่เฉพาะ มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้อย่างอิสระตามสมควร และมีการกำกับ ดูแลจากรัฐ

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

แนวคิดและหลักการกระจายอำนาจถือเป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา รวมไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การกระจายอำนาจเป็นหลักการสำคัญยิ่งในการจัดการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการลดบทบาทและจำกัดอำนาจของรัฐบาลกลางลงพร้อม ๆ กันกับเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นรากฐานของการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย

2.1.7.1 ความหมายของการกระจายอำนาจ

ลิขิต ธีรเวคิน (2535, น. 9) ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่าการกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วยประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือ ระดับชาติ และโครงสร้างส่วนฐาน คือ ระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงคือรากแก้วเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านการพัฒนาชนบทโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะมีลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความเป็นอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, น. 1-4) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารหรือกิจการบางอย่างให้องค์การปกครองหรือสถาบันของรัฐไปกระทำ หรือดำเนินการโดยอยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การกระจาย

อำนาจ หมายถึง การที่ส่วนกลางโอนหรือกระจายอำนาจปกครองบางส่วนไปให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง โดยส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมมิให้ออกนอกเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

โกวิทย์ พวงงาม (2546, น. 28-29) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ (Decentralization) ว่ามี 2 รูปแบบ คือ

1. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการ หรือบริหารสาธารณะภายในเขตท้องที่แต่ละท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเองพอควร

2. การกระจายอำนาจตามบริการ หรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้หน่ายงานบางหน่ายงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและอย่างเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงใดแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสารวิทยุ การกระจายเสียง และโทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2547, น. 19) กล่าวว่า การกระจายอำนาจปกครองเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการปกครองประเทศที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้กับองค์กรอื่นนอกจากองค์กรของส่วนกลาง เพื่อจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยให้มีความเป็นอิสระ (Autonomies) ในการดำเนินการและไม่อยู่ในการบังคับบัญชาของส่วนกลางแต่จะอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล (Tuttle) ของส่วนราชการ

รสสุคนธ์ รัตนเสริมพงศ์ (2548, น. 42) กล่าวว่า การกระจายอำนาจการปกครองเป็นหลักการใช้อำนาจบริหารที่กำหนดให้รัฐบาลในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารประเทศมอบอำนาจ หรือคืนอำนาจบางประการให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นดำเนินการบริหารกิจการท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้ประชาชนในท้องถิ่นจะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อใช้อำนาจดังกล่าวนี้แทนประชาชนและดำเนินการบริหารท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นอย่างเป็นอิสระ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของรัฐบาลตามความจำเป็น

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น. 36) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจว่า หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างเป็นอิสระจากองค์กรปกครองส่วนกลาง

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น. 37-38) กล่าวว่า หลักการกระจายอำนาจปกครอง หมายถึง หลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์การอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางให้ไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีอิสระตามสมควรเป็นการมอบอำนาจให้ทั้งในด้านการเมือง และการบริหารเป็นเรื่องที่ท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายท้องถิ่นของตนเองได้

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2551, น. 29) กล่าวถึง การกระจายอำนาจการปกครองว่าเป็นระบบการบริหารการปกครองประเทศที่มีรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลแห่งชาติกระจายอำนาจบางส่วนให้แก่หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีอำนาจดำเนินการภายในอาณาเขตของตนโดยปราศจาก

การแทรกแซง การกระจายอำนาจเป็นการโอนอำนาจให้ หรือยกอำนาจให้ (Devolution) เป็นการให้ความรับผิดชอบแก่องค์กรปกครองท้องถิ่นโดยเด็ดขาดส่วนกลางจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกมิได้ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นมิใช่เป็นแบบสายการบังคับบัญชาองค์การปกครองท้องถิ่นเป็นนิติบุคคลต่างหากแยกจากส่วนกลาง

Herbert (1963, p. 105) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไว้ว่า การกระจายอำนาจ (Decentralization) แบ่งออกได้ 2 ความหมาย คือ

1. การกระจายอำนาจตามอาณาเขต (Size and Boundary) หมายถึง การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจกรรม หรือบริการสาธารณะภายในเขตท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเอง

2. การกระจายอำนาจตามภารกิจ (Functional) หมายถึง การมอบอำนาจให้องค์การสาธารณะจัดทำกิจการประเภทใดประเภทหนึ่งเพื่อให้มีอิสระในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับเทคนิคของงานนั้น เช่น การไฟฟ้า การประปา และองค์การโทรศัพท์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง สภาวะที่หน่วยงานหรือชุมชนระดับล่างสุดมีอำนาจในการตัดสินใจ เกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินกิจกรรมของตนเองได้อย่างกว้างขวาง การกระจายอำนาจเป็นสภาวะที่ตรงข้ามกันกับการรวมอำนาจ (Centralization) ซึ่งเป็นสภาวะที่หน่วยงานระดับบนสุดหรือองค์การระดับสูงสุดเป็นผู้กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกเรื่อง ซึ่งเกิดจากรัฐบาลกลางมอบอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อประชาชน โดยมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล

2.1.7.2 หลักการกระจายอำนาจปกครอง

1) ลักษณะของหลักการกระจายอำนาจ ไว้ดังนี้ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2551, น. 28)

1.1) มีการแยกหน่วยงานออกไปเป็นองค์การนิติบุคคลอิสระจากองค์การของส่วนกลาง ยิ่งมีนิติบุคคลแยกออกไปมากขึ้นเท่าใด ก็นับว่ามีการกระจายอำนาจมากยิ่งขึ้นเท่านั้น นิติบุคคลเหล่านี้เป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนที่มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเองกับมีความอิสระในการจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องขอรับคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องเท่านั้น

1.2) มีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น องค์กรของราชการส่วนท้องถิ่น ย่อมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรในท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน โดยเฉพาะองค์กรสำหรับเป็นที่ประชุมปรึกษากิจการทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น การเลือกตั้งถือว่าเป็นสาระสำคัญของหลักการกระจายอำนาจทางปกครองพื้นที่ ส่วนการกระจายอำนาจตามกิจการให้แก่องค์การนั้น การเลือกตั้งไม่ถือว่าเป็นหลักสำคัญเหมือนกับการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

1.3) องค์กรตามหลักการกระจายอำนาจมีความอิสระที่จะดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้เอง โดยไม่ต้องรับคำสั่ง หรืออยู่ใต้บังคับบัญชาตามลำดับของราชการบริหารส่วนกลาง มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการและดำเนินกิจการได้ด้วยงบประมาณและด้วยเจ้าหน้าที่ของตนเอง ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลางถ้าองค์การใดไม่มีความอิสระเช่นว่านี้ หรือมีแต่เพียงหน้าที่เสนอข้อแนะนำ

และให้คำปรึกษาแก่ราชการบริหารส่วนกลาง หรือราชการบริหารส่วนภูมิภาคเท่านั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระจายอำนาจปกครองอย่างแท้จริง

2) หลักการกระจายอำนาจ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558, น. 12-13)

2.1) มีความเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีองค์กรเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลาง การมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนองค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2.2) มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงานความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจ เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเอง ตลอดจนมีอิสระพอในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้แต่ก็มีข้อสังเกตว่ามีอำนาจอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีพอสมควรไม่มากจนเกินไปทำให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตยของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการปกครองท้องถิ่นมิใช่สถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่ว่ามีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้และให้มีองค์การที่จำเป็นสำหรับทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติและบริหารกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ

2.3) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้บริหารและผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้น อาจจะทำได้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น เฉพาะการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือถึงกับเข้ารับสมัครเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อมีโอกาสเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

2.4) มีงบประมาณเป็นของตนเององค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยการทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจการจัดเก็บ หรือบริหารรายได้ด้วยตนเองนั้นเป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหารและการบริการประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

3) ลักษณะของหลักการกระจายอำนาจปกครอง ประกอบด้วย 3 ประการ คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550, น. 71)

3.1) มีการแยกร่างหน่วยงานออกไปเป็นองค์การนิติบุคคลอิสระจากองค์การของราชการบริหารส่วนกลาง ยิ่งมีนิติบุคคลแยกออกไปมากเท่าใด ก็นับว่ามีการกระจายอำนาจมากขึ้นเท่านั้น นิติบุคคลเหล่านี้เป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนที่มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเองกับ

มีความอิสระในการจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ต้องขอรับคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องเท่านั้น

3.2) มีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น องค์กรของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ย่อมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วน โดยเฉพาะองค์กรสำหรับเป็นที่ประชุมปรึกษากิจการ ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนในการปกครองท้องถิ่น ถ้าไม่มีการเลือกตั้งเลยไม่นับว่ามีการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง การเลือกตั้งถือว่าเป็นสาระสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครองทางพื้นที่ส่วนการกระจายอำนาจตามกิจการให้แก่องค์การนั้น การเลือกตั้งไม่ถือว่าเป็นหลักสำคัญเหมือนกับการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

3.3) องค์การตามหลักการกระจายอำนาจมีความอิสระที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้เอง โดยไม่ต้องรับคำสั่ง หรืออยู่ใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของราชการบริหารส่วนกลาง มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ และดำเนินกิจการได้ด้วยงบประมาณ และด้วยเจ้าหน้าที่ของตนเอง ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลาง ถ้าองค์การใดไม่มีความอิสระเช่นนี้ หรือมีแต่เพียงหน้าที่เสนอแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ราชการบริหารส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคเท่านั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระจายอำนาจปกครองอย่างแท้จริง

กรมการปกครอง (2539, น. 25) ได้ชี้ให้เห็นว่าหลักการกระจายอำนาจ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีความเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีองค์กรเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลาง การมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2. มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงาน ความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจ เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยงานการปกครองส่วนท้องภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเอง ตลอดจนมีอิสระพอในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้แต่ก็มีข้อสังเกตว่ามีอำนาจอิสระขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีพอสมควรไม่มากจนเกินไปจนทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตยของประเทศหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการปกครองท้องถิ่นมิใช่สถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่ว่ามีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้และให้มีองค์การที่จำเป็นสำหรับทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติและบริหารกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ

3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้น อาจจะทำได้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นเฉพาะการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือถึงกับเข้ารับสมัครเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อมีโอกาส

เข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

4. มีงบประมาณของตนเอง องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเองรวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงานงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยการทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจการจัดเก็บหรือบริหารรายได้ด้วยตนเองนั้น เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้การบริหารและการบริหารประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

สรุปได้ว่า หลักการกระจายอำนาจมีความเป็นอิสระที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้เอง มีความเป็นนิติบุคคล มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงาน ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้บริหาร และผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชน มีงบประมาณเป็นของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วย

2.1.7.3 ประเภทของหลักการกระจายอำนาจ

1) การจัดการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจนั้น อาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550, น. 72)

1.1) การกระจายอำนาจทางพื้นที่ หรือที่เรียกว่า การกระจายอำนาจทางเขตแดน (Deccan Realization Territorial) คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Collectivities Local) จัดทำ ทั้งนี้การจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมายจะถูกจำกัดขอบเขตโดยพื้นที่ หรืออาณาเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การจัดระเบียบราชการบริหารลักษณะนี้เรียกว่า “การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น”

1.2) การกระจายอำนาจทางบริการ หรือที่เรียกว่า การกระจายอำนาจทางเทคนิค (Decentralization Par Service Our Technique) คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะในบางเรื่องบางอย่างให้แก่องค์กรของรัฐ (State Organs) ที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะเป็นผู้จัดทำการกระจายอำนาจทางบริการนี้ มิใช่เป็นการกระจายอำนาจปกครองแต่เป็นการ “มอบ” ให้องค์การของรัฐไปจัดทำบริการสาธารณะ โดยแยกออกมาเป็นนิติบุคลต่างหากจากรัฐ มีทรัพย์สินของตนเอง และมีผู้บริหารของตนเอง โดยนิติบุคคลกระจายอำนาจนี้ จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของรัฐ เช่นกัน ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน

2) การกระจายอำนาจ 2 กรณี คือ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2542, น. 5)

2.1) การกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองตามพื้นที่ในแต่ละท้องที่ เช่น การกระจายอำนาจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเทศบาล เป็นต้น

2.2) การกระจายอำนาจตามกิจการ หมายถึง การกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองตามลักษณะเฉพาะกิจกรรม หรือแต่ละหน้าที่เพื่อให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานตามความเหมาะสมของลักษณะงานนั้น ๆ เช่น การกระจายอำนาจไปให้การประปา การไฟฟ้าหรือการโทรศัพท์ เป็นต้น

3) การกระจายอำนาจปกครอง สามารถจำแนกได้ 2 แบบ คือ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2547, น. 19-20)

3.1) การกระจายอำนาจทางพื้นที่ หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่าการกระจายอำนาจทางเขตแดน มีที่มาจากแนวคิดทางการเมือง ซึ่งเน้นความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเห็นว่าหากเจ้าหน้าที่ที่ทำการบริหาร หรือปกครองท้องถิ่นได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลางก็จะเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจมิใช่การกระจายอำนาจ ดังนั้นการกระจายอำนาจทางพื้นที่ จึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรปกครองทางเขตแดน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเลือกตั้งผู้บริหาร มีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เป็นอิสระจากส่วนกลาง ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลาง แต่จะอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จะจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีงบประมาณของตนเพื่อใช้ในการจัดทำกิจกรรมเหล่านั้น

3.2) การกระจายอำนาจทางกิจการ หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่า การกระจายอำนาจทางบริการเป็นวิธีการกระจายอำนาจ โดยมอบบริการสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่องค์การซึ่งมิได้อยู่ในสังกัดของส่วนกลางรับไปจัดทำด้วยเงินทุนและเจ้าหน้าที่ขององค์การนั่นเอง บริการสาธารณะที่มาจัดทำนั้น อาจเป็นบริการสาธารณะทางเศรษฐกิจ สังคม กีฬา หรือวัฒนธรรม มีการกระจายอำนาจทางกิจการนี้ไม่ใช่การกระจายอำนาจปกครอง แต่เป็นการ “มอบ” ให้องค์การของรัฐบาลไปจัดทำบริการสาธารณะ โดยแยกออกมาเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ มีทรัพย์สินของตนเองและมีผู้บริหารของตนเอง โดยนิติบุคคลกระจายอำนาจนี้จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของรัฐเช่นกัน

2.1.7.4 ข้อดี และข้อเสีย ของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น. 73-74) ได้กล่าวสรุป ข้อดี และข้อเสียของหลักการกระจายอำนาจปกครอง ดังนี้

1. ข้อดีของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

1.1 ทำให้มีการสนองความต้องการเฉพาะท้องถิ่นดีขึ้น บริการสาธารณะบางอย่างที่ไม่เกี่ยวกับส่วนได้เสียของประเทศเป็นส่วนรวม แต่เกี่ยวกับส่วนได้เสียเฉพาะท้องถิ่น เช่น การสุขาภิบาล การทำถนนภายในเขตท้องถิ่น ถ้าได้มอบให้องค์การส่วนท้องถิ่นจัดทำเองก็จะเป็นผลดีกว่าที่ราชการบริหารส่วนกลางจะจัดทำเสียเองทั้งหมด เพราะราษฎรในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ความต้องการของตนดีว่าตนต้องการอะไรมากที่สุด นอกจากนี้กิจการอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นย่อมไม่อาจที่จะวางระเบียบปฏิบัติเหมือนกันหมดทั้งประเทศได้ เพราะสภาพความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและสภาพของภูมิประเทศย่อมแตกต่างกันถ้าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำเองก็จะได้ผลตรงกับสภาพความจำเป็นดีขึ้น

1.2 เป็นการแบ่งเบาภาระของราชการบริหารส่วนกลางในกิจการอันเกี่ยวกับท้องถิ่น โดยเฉพาะไปได้มากในปัจจุบันนี้ราชการบริหารส่วนกลางของประเทศต่าง ๆ มีภาระหนักอยู่แล้ว ถ้าไม่ตัดกิจการเฉพาะท้องถิ่นอันเป็นกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ ออกไปจากหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลางแล้ว ราชการบริหารส่วนกลางก็จะมีงานล้นมืออีก และทำไม่ได้ทั่วถึงทุกท้องถิ่นพร้อม ๆ กัน ฉะนั้นเมื่อมีการกระจายอำนาจปกครองและมอบกิจการบางอย่างให้องค์การส่วนท้องถิ่นรับไปทำเอง จึงเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของราชการบริหารส่วนกลาง ทำให้สามารถจัดทำกิจการใหญ่เกี่ยวกับส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การกระจายอำนาจปกครองยังทำให้กิจการสำเร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็ว

เพราะเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เอง ไม่ต้องเสนอขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง

1.3 การเลือกตั้งเจ้าหน้าที่จากราษฎรในท้องถิ่นนั้นเอง ทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งมีความสนใจในการปกครองท้องถิ่นและได้เรียนรู้วิธีการปกครองดีขึ้น เพราะการกระจายอำนาจปกครองนั้นเป็นการมอบอำนาจให้ราษฎรในท้องถิ่นปกครองตนเอง เป็นวิธีการที่ให้เสรีภาพในการปกครองแก่ราษฎร และทำให้ราษฎรเกิดมีความรับผิดชอบในกิจการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะเท่ากับเป็นการฝึกราษฎรในท้องถิ่นให้รู้จักปกครองตนเอง อันเป็นผลให้รู้จักปกครองประเทศในขั้นต่อไป

2. ข้อเสียของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

2.1 ถ้ากระจายอำนาจมากเกินไป อาจจะเป็นอันตรายต่อเอกภาพในการปกครองประเทศได้ กล่าวคือ การกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นนั้น ถ้าขยายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นมากเกินไป อาจเป็นการทำลายเอกภาพในการปกครองและความมั่นคงของประเทศได้ เพราะทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งดี ระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ และไม่มีการประสานงานกันเพียงพอทำให้เกิดความแตกแยกในการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยราชการบริหารส่วนกลางเพื่อรักษาเอกภาพในการปกครองประเทศไว้เป็นส่วนร่วม

2.2 ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นเห็นประโยชน์ของท้องถิ่นของตนสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อราษฎรมีส่วนในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น ก็มุ่งแต่จะทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตนฝ่ายเดียว จนกระทั่งบางครั้งมิได้นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

2.3 เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น อาจใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่สมควรได้ ทั้งนี้เพราะว่าการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น ย่อมต้องมีการเลือกตั้ง จึงทำให้เกิดการถือพรรคถือพวก ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งที่อยู่ในพรรคใด ก็มุ่งที่จะทำประโยชน์ให้แก่พรรคของตนยิ่งกว่าที่จะมุ่งทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นเป็นส่วนรวม

2.4 การจัดระเบียบการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจย่อมสิ้นเปลืองมากกว่าการจัดระเบียบการปกครองตามหลักการรวมอำนาจ ทั้งนี้เพราะจะต้องมีการแยกงบประมาณของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นออกเป็นส่วน ๆ ไป จะต้องมีเจ้าหน้าที่มีเครื่องมือใช้ โดยเฉพาะไม่อาจใช้หมุนเวียนสับเปลี่ยนกันได้เหมือนกับการปกครองแบบรวมอำนาจ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นมักจะชอบเพิ่มรายจ่ายอยู่เสมอ ๆ โดยใช้จ่ายอย่างไม่คุ้มค่า และบางครั้งก็จ่ายไปในกิจการที่ไม่สมควร ด้วยเหตุนี้การปกครองตามวิธีการการกระจายอำนาจ จึงเป็นการสิ้นเปลืองมากกว่า การรวมอำนาจ

2.1.7.5 เงื่อนไขการกระจายอำนาจ

ทฤษฎีการกระจายอำนาจในทางการเมือง การบริหาร การพัฒนา และทางเศรษฐศาสตร์มีเงื่อนไขและสมมติฐานที่มักจะไม่ค่อยได้กล่าวถึงกันมากนัก มีนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่ควรพิจารณาในการกระจายอำนาจ ไว้ดังนี้

จรัส สุวรรณมาลา (2538, น. 12–15) ได้ให้เงื่อนไขที่ควรพิจารณาในการกระจายอำนาจไว้เป็นประเด็นใหญ่ ๆ 3 ประเด็น คือ

1. สภาวะของชุมชน เงื่อนไขประการแรกของการกระจายอำนาจทางการเมืองสู่ชุมชนระดับล่าง คือ การมีอยู่ของชุมชนซึ่งเป็นหน่วยที่จะรับการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจ

จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีความต้องการปกครองตนเองยิ่งถ้ามีชุมชนที่มีศักยภาพทางการเงินการคลัง มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน มีวัฒนธรรมที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเห็นประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมและมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยด้วยแล้ว โอกาสที่การกระจายอำนาจจะประสบความสำเร็จก็สูงในทางตรงกันข้ามถ้าในพื้นที่หนึ่งมีคนอยู่รวมกันหนาแน่น แต่ไม่มีความเป็นชุมชน คือ ต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจที่จะดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกัน ไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่มีผู้นำชุมชนหรือมีวัฒนธรรมแบบเจ้าพ่อ ลูกน้อง แบ่งเป็นกลุ่มเป็นพวกฯลฯ ถึงจะมีการออกกฎหมายจัดตั้งพื้นที่นั้นให้เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้นมาได้ การกระจายอำนาจในสถานการณ์เช่นนี้ยากที่จะประสบความสำเร็จได้

2. สภาวะขององค์การ องค์การต่าง ๆ มีสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การที่แตกต่างกัน องค์การที่มีสภาวะแวดล้อมภายนอก (ผู้ใช้บริการ เทคโนโลยี ปัจจัยการผลิตฯลฯ) เปลี่ยนแปลงรวดเร็วตลอดเวลา หรือในกรณีที่องค์การเน้นกลยุทธ์เพื่อการขยายตัวต้องการส่งเสริมความคิดริเริ่มต้องการสร้างงานใหม่ หรือต้องการทดลองวิธีการใหม่ ในกรณีเช่นนี้การกระจายอำนาจจะสมประโยชน์ตามหลักการที่กล่าวข้างต้น ในทางตรงกันข้ามหากองค์การมีสภาวะแวดล้อมที่คงที่เน้นวิธีการทำงานแบบเดิม ๆ ต้องการรักษาสถานภาพเดิม ๆ ไว้ ไม่ส่งเสริมการขยายตัว หรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน หรือองค์การที่กำลังใช้กลยุทธ์เพื่อลดขนาดการดำเนินงาน (Cut-Back Strategies) หรือต้องการยุบเลิกองค์กร ในกรณีหลังนี้การรวมอำนาจการบริหารและการตัดสินใจอาจมีความเหมาะสมมากกว่าการกระจายอำนาจ สภาวะของผู้บริหารในหน่วยงานระดับล่างเป็นเงื่อนไขอีกประการหนึ่ง ทฤษฎีการกระจายอำนาจด้านการบริหารนั้นมีข้อสมมติฐานพื้นฐานว่าเมื่อหน่วยงานระดับล่างมีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้บริหารหน่วยงานระดับล่างจะต้องใช้ดุลยพินิจ (Discretion) หรืออำนาจนั้นเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์การ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงนั้น ผู้บริหารระดับล่างอาจตัดสินใจผิดพลาดด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเพราะความด้อยประสิทธิภาพของผู้บริหารเอง หรืออาจมีแรงจูงใจที่จะใช้ดุลยพินิจหรืออำนาจเพื่อตนเอง เพื่อพวกพ้องหรือเพื่อเหตุผลอื่นใดก็ตาม ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงอาจไม่จำเป็นต้องเป็นผลดีเสมอไปดังทฤษฎีที่กล่าวถึงก็ได้วัฒนธรรมขององค์การเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง องค์การที่ใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางนับตั้งแต่ “ลูกค้า” หรือผู้ใช้บริการและพนักงานระดับล่างสุดขึ้นมาจนถึงผู้บริหารระดับสูง มีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย เปิดเผย โปร่งใส ย่อมเกื้อกูลสนับสนุนให้การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จได้สูง ในทางตรงกันข้าม การกระจายอำนาจให้องค์กรที่มีวัฒนธรรมเผด็จการ การบริหารงานแบบปิดตัวเอง หรือผู้คนในและนอกองค์การมีท่าทีเมินเฉยต่อกันและกันไม่สนใจองค์การ ย่อมไม่สมประโยชน์ตามที่กล่าวไว้แต่อย่างใด ศักยภาพของบุคลากรในองค์การระดับล่างเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง หากมีความพร้อมมีศักยภาพสูง มีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่สูง เมื่อได้รับโอกาสในการตัดสินใจโดยอิสระก็จะแสดงความสามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้าได้ในทางตรงกันข้ามการกระจายอำนาจให้องค์การที่มีพนักงานด้อยคุณภาพย่อมไม่อาจคาดหวังที่จะเห็นการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานได้มากนัก

3. ลักษณะกิจกรรม โดยทั่วไปกิจกรรมแต่ละประเภทมีขนาดการดำเนินการที่ประหยัด (Economy of Scale) แตกต่างกันออกไป กิจกรรมบางประเภทสามารถดำเนินการขนาดเล็กแต่ประหยัดได้เพราะมีโครงสร้างต้นทุนคงที่ (Fix Costs) ในสัดส่วนที่น้อยและมีต้นทุนแปรผัน (Variable Costs) ในอัตราที่สูง กิจกรรมประเภทนี้สามารถกระจายอำนาจให้หน่วยงานระดับล่าง

ดำเนินการได้ตามสภาพของหน่วยงานและชุมชน ในทางตรงกันข้ามกิจกรรมบางประเภทที่มีโครงสร้างต้นทุนคงที่สูงมาก ในขณะที่ต้นทุนแปรผันค่อนข้างต่ำ ในกรณีนี้ควรจะดำเนินการในขนาดที่ใหญ่จึงจะสามารถประหยัดต้นทุน การดำเนินการในกิจกรรมประเภทหลังนี้ควรดำเนินการแบบรวมศูนย์เพื่อประหยัดต้นทุน การกระจายกิจกรรมให้แต่ละหน่วยงานหรือแต่ละชุมชนดำเนินการกันเองโดยลำพังนอกจากจะไม่ช่วยให้ประหยัดแล้วยังอาจมีความสิ้นเปลืองอย่างมากอีกด้วย

จากข้างต้น สรุปได้ว่าการกระจายอำนาจจะบรรลุเป้าหมายตามทฤษฎีได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ สภาวะของชุมชน สภาวะขององค์การ และลักษณะของกิจกรรม ซึ่งทั้ง 3 สภาวะดังกล่าวจะต้องสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2.1.7.6 ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

ลิขิต ธีรเวคิน (2535, น. 3) ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สรุปได้ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วยประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือ ระดับชาติและโครงสร้างส่วนฐาน คือ ระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง คือ รากแก้วเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านการพัฒนาชนบทโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งลักษณะที่มีความอิสระพอสมควรซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

สรุปว่า การกระจายอำนาจ มีความสำคัญคือ เป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย

2.1.7.7 องค์ประกอบของการกระจายอำนาจ

ลิขิต ธีรเวคิน (2535, น. 8-10) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

1. มีความเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจการปกครองนั้น จะต้องมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลาง การมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2. มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน ความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจการปกครอง เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ องค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเอง ตลอดจนมีอิสระพอสมควรในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ แต่มีข้อน่าสังเกตว่าอำนาจอิสระขององค์การปกครองท้องถิ่นนั้นจะต้องมีพอสมควรไม่มากจนเกินไปจนทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตย (Unity and Sovereignty) ของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งองค์การปกครองท้องถิ่นมิใช่เป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่ว่ามีอำนาจ

หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้และให้มีองค์การที่จำเป็นสำหรับทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติและบริหารกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ของตนเองเท่านั้น

3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้น อาจจะทำได้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น เฉพาะการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่านั้นถึงกับสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

4. มีงบประมาณของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงานงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยตนเอง การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บและบริหารรายได้ด้วยตนเองนี้เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหารและการบริการประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

นอกจากองค์ประกอบ ทั้ง 4 ประการ ของหลักการกระจายอำนาจตามที่กล่าวมานี้ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบครบ ทั้ง 4 ประการ และปฏิบัติงานโดยปราศจากการถูกควบคุมหรือแทรกแซงจากหน่วยงานในระดับสูงกว่า ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคแล้ว ย่อมจะเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อท้องที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับส่วนประกอบอื่น ๆ อีกด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการกระจายอำนาจ มีปัจจัยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การมีความเป็นนิติบุคคล การมีอำนาจอิสระในการบริหารงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและมีงบประมาณเป็นของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

2.1.8 การปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานการบริหารราชการตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองโดยมีรัฐบาลเป็นผู้กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารราชการในการจัดทำบริการสาธารณะมีผู้บริหารและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้โดยมีหน่วยงานของรัฐบาลในระดับจังหวัดและในระดับอำเภอทำหน้าที่เป็นหน่วยกำกับดูแลการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

2.1.8.1 ความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล โดยรัฐบาลให้อำนาจหรือการกระจายอำนาจไปให้หน่วยปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชน โดยมีองค์กรผู้รับผิดชอบมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจมีเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาคแต่องค์กรปกครองท้องถิ่น ก็มิได้มีอธิปไตยในตัวเองยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง การปกครองท้องถิ่นมีหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ (2546, น. 49) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการยกฐานะมาจากสภาตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่ วันที่ 2 มีนาคม 2538

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, น. 67) ได้ให้คำนิยามขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ว่า หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ที่สภาตำบลที่มีรายได้ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทหรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ย สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วยและให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

โกวิทย์ พวงงาม (2552, น. 254) กล่าวว่า อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) หมายถึง หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน้าที่บริหารราชการตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ต้องการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น โดยกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชน

2.1.8.2 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรปกครองท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 9 มาตรา 285 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจาการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงาม (2552, น. 255) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีโครงสร้างคล้ายกับเทศบาล ที่มีทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (2562, น. 152-153) กล่าวว่า โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนเขตเลือกตั้งละหนึ่งคน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่หมู่บ้านใดมีราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ไม่ถึงยี่สิบห้าคน ให้รวมหมู่บ้านนั้นกับหมู่บ้านมีพื้นที่ติดต่อกันและเมื่อรวมกันแล้วจะมีราษฎรถึงยี่สิบห้าคนเป็นเขตเลือกตั้งเดียวกันการนับจำนวนราษฎรดังกล่าวให้นับ ณ วันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละสี่ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง สำหรับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้องค์การบริหาร

ส่วนตำบล มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่ง นับตั้งแต่วันเลือกตั้งและมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกินสองคน และแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารงาน

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล มีสภาตำบลเป็นอยู่ในระดับสูงสุดเป็นผู้กำหนดนโยบายและกำกับดูแลกรรมการบริหารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลและมีพนักงานประจำที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทำงานประจำวัน โดยมีปลัด อบต. และรองปลัด อบต. เป็นหัวหน้างานบริหาร และมีหัวหน้าสำนักปลัดควบคุม ภายในองค์กรมีการแบ่งออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ได้เท่าที่จำเป็นตามภาระหน้าที่ของ อบต. แต่ละแห่งเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่

2.1.8.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในตำบล โดยวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี โดยมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะโดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับ ดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมาย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, น. 82-85) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ตามมาตรา 66) ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำตามมาตรา 67 และหน้าที่อาจทำตามมาตร 68 ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไข เพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ตามมาตรา 66)
2. หน้าที่ต้องทำ (ตามมาตรา 67) ดังนี้

2.1 จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

2.2 รักษาความสะอาดของท้องถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้ง กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

2.7 คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

2.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

2.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

3. หน้าที่ที่อาจจัดทำกิจการ (ตามมาตรา 68) ดังนี้

3.1 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร

3.2 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

3.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

3.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ

3.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจกิจการสหกรณ์

3.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

3.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

3.8 การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

3.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

3.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

3.12 การท่องเที่ยว

3.13 การผังเมือง

4. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 66 มาตรา 67 และมาตรา 68 นั้น ไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าวให้กระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐนำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย (ตามมาตรา 69)

5. การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน และเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้นและหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด (ตามมาตรา 69/1)

6. เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการของราชการตำบล เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (ตามมาตรา 70)

7. องค์การบริหารส่วนตำบล อาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบัญญัติหรือให้มีอำนาจออกข้อบัญญัติ ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างอื่น (ตามมาตรา 71)

8. การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายการนั้นและเพื่อประโยชน์แก่กิจการองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจให้ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้ โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม (ตามมาตรา 72)

9. องค์การบริหารส่วนตำบล อาจทำกิจการนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อกระทำกิจการร่วมกันได้ ทั้งนี้เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่หน้าที่ของตน (ตามมาตรา 73)

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 แล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองในส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550, น. 159-160)

ในด้านกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะในมาตรา 16 ซึ่งกำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการระบบสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ
4. การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์และกาส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

18. การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย

19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล

20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน

21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์

22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์

23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยโรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ

24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

25. การผังเมือง

26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

28. การควบคุมอาคาร

29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31. กิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

กล่าวโดยสรุป อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่ โดยมีอิสระหน้าที่ในการปกครองมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองในการบริหาร การบริหารงานบุคคล การบริหารการเงินและการคลัง มีอำนาจของตนเอง โดยเฉพาะแต่ต้องไม่มากเกินไปจนเกิดความเสียหาย มีรายได้เป็นของตนเองและอาจได้รับรายได้ที่อุดหนุนมาจากรัฐบาลกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้กฎของกระทรวงมหาดไทย โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุด ควบคุมกิจกรรมงานทุกอย่างภายใต้กฎระเบียบของกฎหมาย

2.1.8.4 ด้านความรับผิดชอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

อำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550, น. 87-79)

1. อำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

1.1 กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

1.2 สั่งอนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.3 แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4 วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

1.5 รักษาการให้เป็นไปตามที่ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

1.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

2. อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

2.1 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติรายจ่ายเพิ่มเติม

2.3 ควบคุมการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

3. รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

3.1 รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.2 รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 รายได้จากกิจการเกี่ยวกับพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.4 ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้

3.5 เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

3.6 รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้

3.7 เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

3.8 รายได้อื่นที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

4. รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

4.1 เงินเดือน

4.2 ค่าจ้าง

4.3 เงินค่าตอบแทนอื่น ๆ

4.4 ค่าใช้สอย

4.5 ค่าวัสดุ

4.6 ค่าครุภัณฑ์

4.7 ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่น ๆ

4.8 ค่าสาธารณูปโภค

4.9 เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น

4.10 รายจ่ายอื่นตามใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่กฎหมายหรือระเบียบกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง มีรายได้เป็นของตนเองและรายได้จากที่รัฐบาลกลางอุดหนุนมาให้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับ ดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและสามารถตอบสนองความต้องการ

ของประชาชนได้อย่างดีที่สุด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในสังคม ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชนประเทศชาติ และระบบโลก ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยที่การพัฒนาในทุกระดับจะให้ความสำคัญกับมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสรุปความหมาย หลักการ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา ได้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในระดับต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งซึ่งดีกว่า

การพัฒนาสังคม หมายถึง การทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุขสะดวกสบาย มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งนอกจากความต้องการทางด้านร่างกายแล้ว มนุษย์ยังต้องการการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจโดยรวมทั้งเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองต่อความความต้องการด้านจิตใจ ตาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้รวมเรียกว่าการพัฒนา “คุณภาพ” ที่ไม่ได้พัฒนาแค่ในเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการทำให้ประชาชนมีความสุขในการดำเนินชีวิตมากขึ้นด้วย โดยที่การพัฒนาเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงโดยตรง หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา คือ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนแล้ว

การพัฒนาท้องถิ่น จึงหมายถึง กระบวนการการดำเนินงานที่มีการวางแผนไว้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น อาทิเช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมที่ดีในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งชุมชนท้องถิ่นนั้นถือรากฐานที่สำคัญของสังคมในระดับที่สูงขึ้น

2.2.2 การพัฒนาท้องถิ่น

โดยหลักการแล้วการพัฒนาท้องถิ่นจะสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ในแต่ละท้องถิ่นวัฒนธรรมตามหลักประชาธิปไตยที่เปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่นตอบสนองตามคามต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยการให้มีการคัดเลือกผู้นำท้องถิ่นขึ้นมาเป็นตัวแทนของประชาชนในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ของประเทศ โดยต้องมีการประเมินผล ปรับปรุงให้มีความสอดคล้องตามสถานการณา

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2554) ได้กล่าวว่า ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนใดในชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะและชุมชนดังกล่าวมีการจัดโครงสร้างระบบการปกครองอย่างเป็นทางการ เช่น หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด และรวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ 1: ท้องถิ่นในลักษณะของพื้นที่ชุมชนที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนบนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความสัมพันธ์

ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วย ดังนั้นท้องถิ่นในลักษณะนี้จึงยึดโยงคนในชุมชนให้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่คนเหล่านั้นอาศัยอยู่ เช่น ท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเกษตรกรท้องถิ่นที่เป็นชุมชนชาวประมง เป็นต้น

ลักษณะ 2: เป็นท้องถิ่นที่สืบเนื่องมาจากท้องถิ่นในลักษณะที่ 1 กล่าวคือ เมื่อคนกับพื้นที่ มีความสัมพันธ์กันจนกลายมาเป็นวิถีชีวิตของชุมชนนั้นแล้ว จึงมีการจัดความสัมพันธ์ให้เป็นระบบมากขึ้น โดยการกำหนดให้มี ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยการให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร รวมไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเพื่อการได้รับประโยชน์ร่วมกันของคนในท้องถิ่น ซึ่งการจัดระบบการปกครองที่กล่าวถึงในที่นี้ ก็คือ “หน่วยการปกครองท้องถิ่น” หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ดังนั้นท้องถิ่น ในลักษณะที่ 2 นี้ ก็คือ การปกครองท้องถิ่นที่มีควบคู่ไปกับชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

2.2.3 ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาท้องถิ่น

ถึงแม้ว่า จากกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นด้วยพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาและการดำเนินงานพัฒนาของท้องถิ่นทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างมาก ทั้งปัจจัยที่เกิดจากท้องถิ่นเองหรือได้รับความร่วมมือจากภาครัฐจนทำให้ท้องถิ่นมีความความเข้มแข็งและประชาชนในท้องถิ่นอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน ท้องถิ่นในบางพื้นที่กลับต้องพบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาท้องถิ่นที่มีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

2.2.3.1 บริบทของความเป็นเมืองหรือกึ่งเมือง คือ ท้องถิ่นที่มีการพัฒนาเข้าสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น โดยที่ท้องถิ่นในบริบทนี้ประชาชนจะมีความแตกต่างหลากหลาย เนื่องจากมีการผสมผสานกันระหว่างคนในหลากหลายกลุ่มที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแต่ละกลุ่มก็จะมีความต้องการที่ต่างกันออกไป เรียกสังคมในลักษณะนี้ว่า “พหุสังคม” ซึ่งความต้องการที่หลากหลาย ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันนี้จะให้กระบวนการการพัฒนาของท้องถิ่นเป็นไปด้วยความล่าช้า ซึ่งแตกต่างจากท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ หรือมีความหลากหลายในท้องถิ่นที่น้อยก็จะทำให้สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

2.2.3.2 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลหรือการสื่อสารเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ประกอบกับระดับการศึกษาโดยรวมของประชาชนที่สูงขึ้น ทำให้ประชาชนรับรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพที่ตนพึงมี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของไทยเกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอุดมการณ์และทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน หรือในบางกรณีก่อเกิดเป็นความขัดแย้งแตกแยกของประชาชนขึ้นในสังคมโดยภาพรวมระดับประเทศ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมไม่ส่งผลดีต่อกระบวนการการพัฒนาในทุกระดับรวมทั้งการพัฒนาในระดับท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

2.2.3.3 การขาดอิสระเชิงอำนาจในการบริหารจัดการตนเองของท้องถิ่น โดยการให้ระบบราชการส่วนกลางมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจทำให้หลักการการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นคลาดเคลื่อนไป

2.2.3.4 การขาดประสิทธิภาพในกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วนของประชาชนในท้องถิ่นอาจจะเพราะกระบวนการต่าง ๆ นั้น ได้ดำเนินการในรูปแบบที่เป็นทางการมากเกินไป ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกไม่สบายใจในการเข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนความเห็น การเสนอปัญหาความต้องการและแนวทางการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

ดังนั้นภายใต้กระแสสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสภาพสังคมไทยก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามไปท้องถิ่นถึงจำเป็นปรับตัวต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาให้ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการปรับเปลี่ยนมุมมองให้กว้างขึ้นในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาคการเมืองการปกครอง ภาคราชการ องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่น จำต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด มีความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญและรับฟังประชาชนด้วยความเข้าใจอย่างแท้จริงเพื่อทำให้ประชาชนมีความเชื่อใจ มีความไว้วางใจมากขึ้น ผู้นำในท้องถิ่นควรใช้รูปแบบความสัมพันธ์ในแนวราบ คือ เปลี่ยนจากการสั่งการ การคิดแทนประชาชนมาเป็นการส่งเสริม สนับสนุนและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยการมุ่งเน้นในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการความคิดในเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพขีดความสามารถของประชาชน

2. ต้องสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน เช่น

2.1 ด้านเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน มีโอกาสในการมีอาชีพเพื่อสร้างรายได้ เน้นการพึ่งพาตนเองของคนชุมชนเป็นหลักส่งเสริมให้เกิดการผลิตเพื่อการบริโภคก่อน เมื่อมีเกินความต้องการแล้วจึงจะไปจำหน่ายแจกจ่าย อาจรวมไปถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นการสร้างโอกาสในการรายได้ที่มากขึ้นให้กับคนในพื้นที่

2.2 ด้านการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของทุนมนุษย์ให้เกิดกระบวนการคิดในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้จริงในการพัฒนาทักษะทางอาชีพและมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แม้ในกลุ่มของผู้พิการผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมต่าง ๆ เพื่อให้เขาเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น

2.3 ด้านสาธารณสุข ควรสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข รวมไปถึงการป้องกันและสร้างสุขภาพที่ดีให้กับประชาชนได้อย่างเท่าเทียมให้กันในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มของผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมต่าง ๆ โดยการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว

2.4 คุณภาพสวัสดิการสังคม ให้การช่วยเหลือและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ไม่ใช่เพียงการให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่าครองชีพ สิ่งของที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตเท่านั้น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลคนในชุมชนด้วยกันเองมากขึ้นอาทิ เช่น เรื่องการประกันชีวิต การประกันภัย การณาปนกิจ เป็นต้น

3. การพัฒนาท้องถิ่นโดยให้ประชาชนและชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ในการมองตนเองในมุมมองที่รอบด้านทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจการพัฒนาตนเองในการเพิ่มทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ได้โดยการพึ่งพาตนเองเป็นหลักเป้าหมายของการให้ประชาชนการพัฒนาตนเองก็เพื่อให้มีความอยู่ดีกินดีมีความสุข มีสุขภาพแข็งแรงและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ซึ่งรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในท้องถิ่น เพราะทุกคนเป็นส่วนสำคัญของท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ หากมีส่วนใดส่วนหนึ่งได้รับความเสียหาย

ก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออวัยวะในส่วนอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงควรมีการจัดการให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานร่วมได้เป็นอย่างดีและมีความเป็นระบบ โดยเน้นให้คนในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการจัดการและการพัฒนาตนเองเป็นหลัก

สรุปได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นจะเดินหน้าไปในทิศทางใดต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ อันได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นและส่วนราชการด้วยกระบวนการขับเคลื่อนตามแนวคิด การพัฒนาท้องถิ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับประเทศหรือระดับโลกด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.3.1 ความหมายของแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ได้กำหนดความหมายของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนด วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าและให้หมายความรวมถึงการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่น

กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (2562) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ในคู่มือปฏิบัติงานในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่น มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. แผนพัฒนาท้องถิ่นต้องให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่าง ๆ อาทิเช่น แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาจังหวัด
2. แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นแนวทางการพัฒนาที่ระบุเป้าหมาย ตัวชี้วัด และรายละเอียดไว้สำหรับนำไปดำเนินการได้อย่างชัดเจน
3. แผนพัฒนาท้องถิ่นได้ระบุกิจกรรมและโครงการการพัฒนาที่จะดำเนินการในห้วงระยะเวลาของแผนแต่ละฉบับ
4. แผนพัฒนาจะระบุการวัดผลการดำเนินการไว้ ผ่านกระบวนการทำงานของคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำปีทุกปี

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.3.2.1 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในท้องถิ่น

2.3.2.2 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามการพัฒนาของแผนพัฒนาในระดับที่สูงกว่า

2.3.2.3 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา รวมทั้งเพื่อเป็นการประเมินผลการพัฒนาตามช่วงเวลาว่าสามารถสนองตอบตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

หรือไม่

2.3.2.4 เพื่อเตรียมข้อมูลของแผนงานและโครงการให้พร้อมที่จะนำไปจัดสรรงบประมาณประจำปี และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้โดยทันทีเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณ

2.3.3 ประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.3.3.1 สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่ได้วางไว้ โดยที่การกำหนดเป้าหมายมีความสำคัญอย่างมากต่อการวางแผนการพัฒนาเพราะถ้าเป้าหมายมีความชัดเจน ก็จะสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3.2 เกิดความประหยัด เพราะการวางแผนจะเกิดกระบวนการคิดหาวิธีการที่องค์กรจะบรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างชัดเจนเป็นการกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถประสานงานกันอย่างเป็นระบบ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดนับว่าการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความประหยัด

2.3.3.3 ผู้บริหารใช้เป็นเกณฑ์ในการควบคุมการปฏิบัติของหน่วยงานภายในเพราะการวางแผนต้องควบคู่ไปพร้อมกับการควบคุม เพราะการควบคุมจะทำให้การบริหารงบประมาณกับการดำเนินโครงการเป็นไปอย่างสมดุล

2.3.3.4 แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาถึงความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อกันทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

2.3.3.5 ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการบริหารงานด้านงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.3.3.6 สร้างความเชื่อมั่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับประชาชน

2.3.4 องค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ได้กำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้สรุปได้ดังนี้

2.3.4.1 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่นให้ตรงตามปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่และการพัฒนาในท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ของประเทศ อาทิเช่น แผนยุทธศาสตร์ชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด และนโยบายของรัฐบาลในห้วงเวลาของแผนนั้นตลอดจนให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในประเด็นต่าง ๆ

2.3.4.2 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นในการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการในพื้นที่ตามแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด

2.3.5 แนวคิดหลักในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2548) ได้เสนอแนวคิดหลักในการจัดทำแผนพัฒนา ไว้ดังนี้

แนวคิดที่ 1: กระบวนการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนว่าปัญหาคืออะไรและสาเหตุของปัญหาจากอะไร เป้าหมายของการแก้ปัญหาคืออะไร และมีวิธีการ หรือแนวทางแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งในกระบวนการแก้ไขปัญหานี้ต้องใช้ประสบการณ์และใช้ความรู้ ทางวิชาการทั้งที่เป็นทฤษฎีและคำปรึกษาจากผู้มีความชำนาญ

แนวคิดที่ 2: กระบวนและเนื้อหาของวิธีการ ขั้นตอนนี้จะแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการกำหนดเป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการแก้ไขปัญหาอย่างมีแบบแผนและชัดเจน โดยการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ต้องมาจากการตอบคำถาม ดังนี้จะทำอะไรทำไปทำไม ทำที่ไหน เมื่อไร ใครเป็นผู้ทำ ใครได้รับประโยชน์ มีวิธีการอย่างไร และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

แนวคิดที่ 3: ความคิดสร้างสรรค์เป็นการวางแผนไว้ถึงเหตุการณ์ข้างหน้า โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก

แนวคิดที่ 4: การตัดสินใจ เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rationalism) โดยมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลัก

สรุปได้ว่า การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องปรับกระบวนคิดโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและท้องถิ่นเป็นหลัก คิดวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาเพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

2.3.6 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

แนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.3.6.1 กำหนดให้แผนพัฒนาท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การบริหารส่วนจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และแผนพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3.6.2 กระบวนการจัดทำ ทบทวน และเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยกำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นมีอำนาจในการดำเนินการจัดเวทีการประชุมประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่นำมาใช้เป็นข้อมูลให้คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก่อนที่จะเสนอให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติและประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

2.3.6.3 การเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ งานพระราชพิธี รัฐพิธีนโยบายรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งการแก้ไขแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น

2.3.6.4 แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวางแนวทางและระยะเวลาการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การพัฒนาที่กำหนดไว้ในแต่ละปีงบประมาณ

2.3.6.5 คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการติดตามผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้เป็นประจำเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ โดยรายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำรวมใช้ประโยชน์ ร่วมแก้ไขปัญหาในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชนเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้ามาช่วยเหลือระหว่างกันด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อมูลผูกมัดสัมพันธ์ หรือเจตจำนงร่วมจากแต่ละคนบนพื้นฐานของความเชื่อว่าโครงการเป็นของชุมชนเพื่อชุมชนและโดยชุมชนที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ เป็นการพบปะของผู้คนที่มีความหลากหลายด้านข้อมูล ประสบการณ์และความคิดมาร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการวางแผนงานดำเนินงาน และติดตามการทำงานร่วมกัน โดยใช้ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละคนเป็นจุดแข็งในการเพิ่มความสำเร็จอย่างทวีคูณการมีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายหรืออธิบายไว้ดังนี้

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2545, น. 28) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง ขบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีบทบาทและสิทธิในการตัดสินใจดำเนินนโยบายและการมีส่วนร่วมในการควบคุมสถาบัน ตลอดจนการจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบของตนอันจะทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย

ตะติยา กาฬสุวรรณ (2546, น. 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่ม หรือองค์กรรองรับเพราะประชาชนที่เข้าร่วม มีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ

เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมออกแบบและพัฒนากิจกรรมบนฐานของวิถีชีวิตแห่งตน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, น. 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

พัชรี สิโรรส (2546, น. 2) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันกับทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่การได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และในที่สุด จึงเข้าร่วมลงมือปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลด้วย

ธีระศักดิ์ โฆษคุณวุฒิ (2547, น. 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสมและสนับสนุนการติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สุดาวรรณ์ มีบัว (2547, น. 40) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันทำกิจกรรม หรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมกลุ่มในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนต่างร่วมคิดหาแนวทาง วิธีการในการดำเนินการ ร่วมดำเนินการ ร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมติดตามดำเนินกิจกรรมที่ทำร่วมกันรวมทั้งรับประโยชน์จากกิจกรรมนั้นด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2548, น. 1-2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนช่วยเหลือ โดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า หมายถึงการที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่อาจมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความคิดริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามเพื่อเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุม โดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

อรทัย ก๊กผล (2548, น. 57) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการ ซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างเกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ถวิลวดี บุรีกุล (2550, น. 1-2) อธิบายความหมายของ การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนาขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือการที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขามีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้น จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคล หรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้ริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากร และระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการที่ไม่ถูกควบคุม โดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2552, น. 195) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าโดยชุมชน

จากนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ข้างต้นพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการทั้งการตัดสินใจการดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการนั้น ๆ รวมถึงการร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามมีสิทธิ และหน้าที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจดำเนินนโยบาย การจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความมีเจตจำนงร่วมกัน เพื่อผลความสำเร็จอย่างทวีคูณ โดยเพิ่มโอกาสใหม่และการพิทักษ์สิทธิ์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน

2.4.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการร่วมคิด ร่วมทำอย่างมีศักยภาพและมั่นคง ทำให้งานและโครงสร้างต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ สร้างความเชื่อถือให้แก่หน่วยงานหรือองค์กร สำหรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำอธิบายถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ และเทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์ (2544, น. 103-106) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและชนบท โดยสรุปความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนในชนบทมีการกินดี อยู่ดี มีรายได้สูงขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพ รวมถึงต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นหากประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายได้ยอมรับและให้การสนับสนุนต่อการพัฒนาแล้วย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย

2. ประชาชนในท้องถิ่นเป็นที่รู้ดีถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของท้องถิ่นตนเป็นอย่างดี การที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาท้องถิ่น จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อจะได้สร้างความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากยิ่งขึ้น

3. ถ้าประชาชนไม่ยอมรับ ไม่ให้ความร่วมมือ หรือต่อต้านในสิ่งที่บังคับ หรือชี้นำให้กับเขานอกจากจะเป็นปัญหาไม่ตรงจุดแล้ว ยังอาจสร้างความล้มเหลวในการดำเนินโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบทได้ง่าย

4. การพัฒนาท้องถิ่นมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ๆ จะช่วยเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่นจริง ๆ อาทิ ความเสมอภาคทางการเมืองในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นของบุคคลที่ต่างจากตน การใช้เหตุผล การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การเคารพสิทธิหน้าที่ เป็นต้น

ปรีชา ยิ่งงามแก้ว (2550, น. 25) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความความคิดได้มากกว่า เพราะสมาชิกได้ระดมความคิด หรืออภิปรายร่วมกันทำให้เกิดความคิดดี ๆ ในการปฏิบัติงานเป็นไปได้กว่าการคิดคนเดียว

2. ทำให้มีผลเชิงจิตวิทยา ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ขณะเดียวกันก็เกิดการยอมรับมากขึ้น

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่าสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์การทำงานร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

4. ผู้ร่วมงานมีโอกาสใช้ความสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความมีน้ำใจและจงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น

อรทัย ก๊กผล (2551, น. 34) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง

2. เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ บริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรงตามความต้องการของประชาชนและรับผิดชอบต่อประชาชนมากที่สุด

3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐทุกขั้นตอน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความยอมรับ การสร้างสัมพันธภาพอันดี สร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ในการระดมความคิดก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจและพัฒนาความเชี่ยวชาญก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมาตรฐานการดำรงชีพ ความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรและมุ่งเน้นให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อที่ประชาชนมีการดำเนินชีวิตที่ดี อยู่ดี กินดี มีรายได้สูงที่ขึ้น

2.4.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางความคิดและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชนสำหรับลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำอธิบายถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

พัทธมล ผลิพัฒน์ (2547, น. 12) กล่าวว่า องค์การสหประชาชาติได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาต้องมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ซึ่งสอดคล้องกับบริบทพื้นที่โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งแสดงให้เห็นความผูกพันระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ด้วย

เสน่ห์ จุ้ยโต (2548, น. 23) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 2 ลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือ หรือการสนับสนุนขอความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างใกล้ชิดและมีคุณค่าและคุณประโยชน์

1.1 ในด้านรูปธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในด้านความสำเร็จในการพัฒนาด้านวัตถุประสงค์

1.2 ในด้านนามธรรม หมายถึง ความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจโดยทำให้ประชาชนเกิดความรักความสามัคคี รู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีมและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสร้างจิตสำนึกว่าความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญและก่อให้เกิดความผูกพัน รักใคร่ หวงแหน

2. สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมี 5 รูปแบบ คือ

2.1 การเลือกตั้ง

2.2 การมีกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง

2.3 การเสนอความคิดเห็นของประชาชน

2.4 การตั้งกลุ่มผลประโยชน์

2.5 การแสดงออกของประชาชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ศึกษามีความสอดคล้องตรงกันมากที่สุด คือ การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งและการตั้งกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งมีอยู่หลายกลุ่มในพื้นที่ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพลังออมทรัพย์

ประชุม สุวัตถี (2551, น. 46) ได้กล่าวถึง ลักษณะเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของบุคคลเกิดจากลักษณะพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนการบริหารจัดการ การบริหารองค์กร ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วมกล่าว คือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจ สมัครใจที่จะเข้าร่วม เล็งให้ประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจ ให้กับบุคคลในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

มณฑล จันทร์แจ่มใส (2551, น. 35) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงิน หรือทรัพยากรที่มีอยู่บริบทของพื้นที่จะเป็นการมีส่วนร่วมโดยการเสียสละกำลัง

แรงงานเป็นลำดับแรกรองลงมามักเป็นกำลังวัสดุ อุปกรณ์ และกำลังเงิน/ทรัพย์ เช่น การช่วยสื่อสารแจ้งข่าวสารแก่สมาชิกในชุมชน

การมีส่วนร่วมจะแบ่งเป็นหลายขั้นตอนแตกต่างกันตามแต่วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543, น. 11)

1.1 การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงาน และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

1.4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการซึ่งผลประโยชน์ หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

1.5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งอาจเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้มี 4 ขั้นตอน คือ (สุทัน ทาวงศ์มา, 2544, น. 7-9)

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นตอน (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

2.1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

2.1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรี หรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

2.2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุ อุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ด้วยความเต็มใจ

2.2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการการฝึกอบรมผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการ หรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.2.3 การมีส่วนร่วมเป็นผู้เข้าปฏิบัติในโครงการ มักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะแตกต่างจากการให้ความร่วมมือเพราะการบังคับให้ทำนั้นผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

2.3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ทางด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

2.3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดี และข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนา หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

3. ระดับการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 5 ระดับ อย่างกว้าง ๆ คือ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546, น. 17)

3.1 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน ครอบครัว/ชุมชนของตน เช่น การให้ข้อมูลการเจ็บป่วยของตนแก่แพทย์ ถ้าไม่ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นจริง หรือแพทย์ไม่ฟังจริง ก็รักษาไม่ได้ผลดี

3.2 การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เช่น การรับรู้ข้อมูลของตนจากแพทย์เพื่อจะเป็นแนวทางการตัดสินใจได้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่แพทย์รู้เกี่ยวกับตนนั้นตนเองไม่รู้ หรือจะไม่รู้ทุกเรื่อง

3.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้เสียด้วย

3.4 การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

3.5 การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพื่อให้โครงการสำเร็จ

4. การมีส่วนร่วมว่าตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ ออกเป็น 5 ขั้นตอน อันเกิดจากการผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีกับแนวคิดภาคปฏิบัติ ดังนี้ (ภูสิทธ์ ขันติกุล, 2553, น. 15)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนการส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึ่งได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรมและนามธรรมต่อสังคมหรือบุคคลก็ตาม

5. Cohen and Uphoff (1980) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

5.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

5.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปแบบของการเข้าร่วม โดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

5.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

5.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

2.4.4 หลักของการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วมเป็นการให้โอกาสแก่บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจรูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน โดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำปรึกษา ร่วมการวางแผน และร่วมปฏิบัติการ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

ยุพิน ระพิพันธุ์ (2544, น. 22) ได้กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. ความเชื่อพื้นฐานว่าประชาชนหรือผู้รับการบริการมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และจะพัฒนาภูมิปัญญาของตนเองหากเขามีโอกาสและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย

2. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของการมีอิสรภาพหรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าในรูปแบบของการคุกคาม การระดม การว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

3. การมีส่วนร่วมของความเสมอภาค ประชาชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดก็ต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมอื่น ๆ

ถวิลวดี บุรีกุล (2548, น. 3) ได้กล่าวถึง หลักการหรือเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง อิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วม ไม่ว่าในรูปแบบใด ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2. ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

3. ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

งานพัฒนาระบบบริหาร (2549) ได้กล่าวถึง หลักสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น (International Association for Public Participation) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุดโดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

จากหลักการที่นักวิชาการกล่าวถึงนั้น สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ โดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำปรึกษา ร่วมการวางแผนและร่วมปฏิบัติการและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้รับบริการมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองหากมีโอกาสและเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเสมอภาค

ซึ่งการเข้าร่วมนั้นจะต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ การเข้าร่วมไม่ว่าจะเป็นทางใด ถ้าถูกบังคับนั้นจะถือว่าไม่มีส่วนร่วมโดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพหรือความสมัครมีความเสมอภาคกับบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าร่วมและมีการให้ความร่วมมือตลอดเส้นทาง ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2.4.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.4.5.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม อาจจะมีอยู่มากมายหลายทฤษฎีด้วยกันแต่ละทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ได้แก่ (พวงทอง โยธาใหญ่, 2545, น. 16)

1) ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้ เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการให้มีส่วนร่วมเป็นการเลือกตั้ง หรือถอดถอนเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงาน ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยคะแนนลับและการประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามารับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2) ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ตามแนวความคิดทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ ไม่เฉพาะแต่กรณีเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผนนโยบายและการมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมือง และสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

2.4.5.2 ลักษณะทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้ (ประสิทธิ์ สินธุอุทัย, 2550, น. 15-16)

1) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูด หรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติ และถ้าให้ได้ผลดีผู้เกลี้ยกล่อมต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง สรุปได้ว่าการเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้โดยเฉพาะการเกลี้ยกล่อมเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการที่ประชาชนพอใจอยู่แล้วก็ย่อมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2) ทฤษฎีการสร้างขวัญคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและทางใจ ถ้าคนเรามีขวัญดีผลการทำงานนั้น จะสูงตามไปด้วยแต่ถ้าขวัญไม่ดีผลการทำงานก็จะต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสภาวการณ์ทางจิตที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามคนทำงานมีขวัญดี ก็จะเกิดสำนึกในการรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีต่อหน่วยงาน ทั้งในส่วนที่เป็นบุคคลและขวัญของกลุ่ม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนที่มีขวัญดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่เป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศ หรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติมีความพึงพอใจในชาติของตนพอใจในเกียรติภูมิจงรักภักดีต่อท้องถิ่น

4) ทฤษฎีสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน หรือผู้นำพลวัตร คือ เป็นผู้นำที่เคลื่อนไหวทำงานเพื่อพัฒนาอยู่เสมอ ส่วนผู้นำที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ เรียกว่า ผู้นำนิเสธ ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญงานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดี

5) ทฤษฎีการใช้วิธี และระบบทางการบริหาร (Administrative System and Method) การใช้ระบบบริหารราชการในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ง่าย เพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องของการบริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ ก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็จะไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ ดังนั้นการใช้ระบบบริหารราชการเป็นการยับยั้งให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วม หมายถึง แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนเกิดความรู้สึกและความต้องการเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันมีอิสระในการตัดสินใจสามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน รวมพลังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

2.4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

2.4.6.1 ปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ อายุ, เพศ, สถานภาพทางสังคม, อาชีพ, การศึกษา, ถิ่นที่อยู่อาศัย, ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชานเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ Bertrand (1958, pp. 147-157, อ้างถึงใน อาภรณ์ วัชระ, 2546, น. 14)

2.4.6.2 ปัจจัยที่นำมาใช้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน, ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน, อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน, รายได้ของหัวหน้าครัวเรือน, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, ระยะเวลาที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน, ที่ดินที่ทำกินของหัวหน้าครัวเรือน, การเป็นสมาชิกกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือน, ความเชื่อมั่นในตัวผู้นำของหัวหน้าครัวเรือน, ความคาดหวังในผลประโยชน์ของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหัวหน้าครัวเรือน (อนุชา เอี่ยมแท้, 2547, น. 76-77)

2.4.6.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาเพื่อการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลท่าตะเกียบ ไว้ดังต่อไปนี้ (จินตนา ส่องแสงจันทร์, 2549, น. 42)

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ, เพศ, สถานภาพในครอบครัว, ระดับการศึกษา, ความสามารถ, บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน และบุคคลที่มีความคิดริเริ่มในการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาย่อมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมสูง

2) ปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความคาดหวังในประโยชน์ของส่วนร่วม, ระดับสังคม, อาชีพ, รายได้ และระยะเวลาที่เพียงพอต่อการมีส่วนร่วม นอกจากตัวบุคคลแล้วปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะบุคลิกภาพและนโยบายของผู้บริหาร หรือผู้นำก็มีผลต่อการมีส่วนร่วม หากผู้นำดีย่อมทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

3) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความสลับซับซ้อนทางเทคโนโลยีความต้องการทรัพยากร การสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน ปัจจัยลักษณะงานที่มีความอิสระของงาน ความท้าทายและความซับซ้อนของงาน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง ตลอดจนปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทนที่เป็นผลจากการมีส่วนร่วม ได้แก่ ค่าตอบแทน แรงงาน เงินปันผล

4) ปัจจัยด้านสังคม และจิตวิทยาในเรื่องความห่วงกังวลกับปัญหานั้น ๆ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และตกลงใจที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงฝาง ไว้ดังต่อไปนี้ (วีรชาติ เมืองใจ, 2552, น. 4)

5.1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา

5.2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ รายได้ การเป็นสมาชิกในสังคม ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การเข้าถึงระบบของมูลเพื่อการพัฒนาการรับรู้ข่าวสารภายนอก

5.3) ปัจจัยเกี่ยวกับโครงการ ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับโครงการ

5.4) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ

6) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม (ประยูร ศรีประสาธน์, 2542, น. 5) มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

6.1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ

6.2) ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

6.3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา และประสบการณ์ต่าง ๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

มงคล จันทร์ส่อง (2544, น. 14) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุ และความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง ได้แก่

เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, การเป็นสมาชิกกลุ่ม, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน, การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ และการอนุรักษ์สิ่งแวด

จิราพร หาญคำ (2557, น. 28) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การศึกษา หนี้สิน และตำแหน่งในชุมชนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

จากที่ศึกษาได้ศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่า เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม คือ ปะชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วมต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วมและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม เมื่อมีเงื่อนไขดังกล่าวจึงเกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น
2. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม และสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การติดต่อสื่อสาร
3. ปัจจัยทางโอกาส ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น นโยบายการเมืองการปกครอง

Cohen and Uphoff (1980) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมาก ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ และชีวภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ Cohen and Uphoff (1980, pp. 17-19, อ้างถึงใน ภูสิทธ์ ขันติกุล, 2553, น. 17)

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff (1980, pp. 59-79) ได้เสนอเพิ่มเติมว่ามีบุคคล 4 ฝ่าย ที่มีความสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอกสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ, เพศ, สถานภาพทางครอบครัว, ระดับการศึกษา, สถานภาพทางสังคม, อาชีพ, รายได้ ทรัพย์สิน และพื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

กล่าวโดยสรุปว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยสรุปและนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้, ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น, สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2.4.7 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, น. 7-8) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดประโยชน์อย่างมากมายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. เพิ่มคุณค่าของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการ หรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอสาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้มองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุดบ่อยครั้งที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่เคยใช้กันมาในอดีตสาธารณชน มักจะมีข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่าง

ในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

2. การลดค่าใช้ และการสูญเสียเวลา แน่นอนกระบวนการ หรือโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลื้องและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล้าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดูว่าสิ้นเปลื้อง และเสียเวลากว่าที่จะตัดสิ้นใจได้แต่ว่า เมื่อตัดสินใจแล้วและเมื่อนำมาสู่การปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่าด้วยซ้ำ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำไปอย่างรวดเร็วและดูเหมือนจะไม่สิ้นเปลื้อง อาจจะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าถ้าการตัดสินใจนั้น ไม่ได้ทำให้เกิดข้อตกลงระหว่างกลุ่มแต่กลับนำไปสู่ความขัดแย้งของประชาชนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลในการยอมรับต่อการตัดสินใจโดยกลุ่ม ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้น ๆ ในการนี้จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งโดยทั่วไปอาจจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายในการทำโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การสร้างฉันทามติ โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างความมั่นคงยืนยาวและเกิดการยอมรับระหว่างกลุ่ม ซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความคิดเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำคนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาก็ย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีการสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติแต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติจริง

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ร้ายแรงทีสุด” ครั้งหนึ่งความขัดแย้งได้นำไปสู่ความขมขื่นและการเป็นปฏิปักษ์มันจะยากยิ่งขึ้นในการที่แก้ปัญหาในประเด็นนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขาและความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ดีการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษ มันไม่อาจจะลดหรือกำจัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรม วิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจนั้นก่อให้เกิดความขัดแย้ง ก็คือจะต้องใช้กระบวนการของการตัดสินใจซึ่งโปร่งใส และน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนมีส่วนร่วมโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ

7. การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทำงานกับสาธารณชนในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนเขาจะค่อย ๆ เพิ่มความรู้สึกที่ไวต่อความห่วงกังวลของสาธารณชนและต่อที่ว่าสาธารณชนมองการปฏิบัติงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างไร บ่อยครั้งทัศนคติเหล่านี้ได้นำมาพูดกันภายใน เพื่อที่ว่าเจ้าหน้าที่จะเกิดความตระหนักถึง

การตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการและการตัดสินใจต่าง ๆ ถึงแม้ว่าประเด็นนั้นอาจจะไม่ใหญ่โตมากนักที่จะต้องทำโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชนประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้นกว่าผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยว่ากระบวนการตัดสินใจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเขา ควรจะเป็นอย่างไรและทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

2.4.8 การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารราชการ

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, น. 15-16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารระบบราชการไว้ว่า ระบบราชการมุ่งประสงค์ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินงานทางการบริหาร หรือการดำเนินกิจการของรัฐเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง (ประชาชน) การมีส่วนร่วมทางตรงจะเห็นได้จากการที่ประชาชนสามารถตัดสินใจทางเลือกเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือเข้าร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของรัฐในแต่ละสาขา หรือการลงประชามติในเรื่องต่าง ๆ หรือการเข้าร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงาน อาทิ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับการจ้าง หรือการกำหนดราคาการจ้างต่าง ๆ สำหรับการมีส่วนร่วมทางอ้อม ก็คือ การที่ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นผ่านเครือข่ายหรือกลุ่มตัวแทนต่าง ๆ และทั้งการให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารราชการผ่านสื่อใด ๆ อาทิ วิทยุ โทรศัพท์ เว็บไซต์ หรือจดหมายข่าว การบริหารราชการเชิงการพัฒนาที่มุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสามารถพิจารณาได้ในแนวทาง ดังนี้

1. มีการเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน โดยมีช่องทางเพื่อการให้ข้อมูลข่าวสารที่กว้างขวางต่อประชาชนและเข้าถึงได้โดยสะดวก

2. มีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการเปิดช่องทางเพื่อการนี้อย่างจริงจัง

3. มีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารที่ได้จากประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบการปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารงาน การให้บริการ และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ หรือนโยบายอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือประโยชน์ของประชาชนอย่างชัดเจน โดยมีผู้รับผิดชอบและรายงานผลการดำเนินการเชิงสรุปเสนอที่เป็นรูปธรรมที่ต่อเนื่อง

4. เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม (เอกชน ประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ) ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาในกิจกรรมกระบวนงานของหน่วยงานสำหรับการกำหนดทิศทางแห่งนโยบายและกิจกรรมสาธารณะที่กระทบต่อประชาชน หรือตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

5. ประชาชนมีส่วนร่วมในเป็นเจ้าของในส่วนราชการ โดยสามารถเข้าถึงในการจัดกระบวนการ หรือกลไกต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมและร่วมในการตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานหรือผลสำเร็จของการทำงานของหน่วยงานราชการได้ เพื่อที่จะสนองตอบตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ สามารถเห็นภาพของการให้โอกาส หรือยอมรับ มีประชาชน หรือภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานในกิจกรรมหรือขั้นตอนต่าง ๆ ยังไม่ขยายวงกว้างให้สอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงพัฒนา อาทิ การวางผังเมือง การควบคุมอาคาร และการจัดรูปแบบที่ดิน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีกฎหมาย

รองรับและต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ และในหลาย ๆ ขั้นตอนซึ่งกำหนดโดยแนวปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาชน หรือองค์กรเอกชน หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าร่วมในการพิจารณานำเสนอและให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางการพิจารณา การนำเสนอหรือการให้ข้อมูลเหล่านั้น อาจเป็นเพียงส่วนน้อยที่ถูกนำไปสู่การได้รับการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงแห่งเหตุสาระของการงานที่เกิดขึ้นในกระบวนงาน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นจุดผ่านเพื่อความสำเร็จของงานในอนาคตต่อไปอย่างดี ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในฐานะองค์กรของรัฐจะต้องเร่งรัดและปรับปรุงการจัดการบริหารเพื่อก่อผลแห่งการพัฒนา กล่าวคือ

5.1 องค์กรต้องมีคณะทำงานเพื่อการนี้อย่างเป็นรูปธรรมและประสานการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและวิเคราะห์สถานการณ์แห่งภารกิจประกอบยุทธศาสตร์การบริหารและงบประมาณอย่างจริงจังเพื่อกำหนดกระบวนงานที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมที่ดี

5.2 ช่องทางของการเข้าถึง ซึ่งข้อมูล และข่าวสารใด ๆ ต้องปรากฏอย่างชัดเจนและมีหลายช่องทางที่จัดกระทำได้และต้องมีการประชาสัมพันธ์ทิศทางการเข้าหาหรือเข้าถึงอย่างเป็นรูปธรรมโดยต่อเนื่อง พร้อมทั้งแสดงผลจากการมีส่วนร่วมด้วยความน่าเชื่อถือเชิงผลแห่งการกระทำจริงและสร้างศรัทธาความเชื่อมั่น

5.3 องค์กรต้องเปิดโอกาส เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมในคณะทำงานหรือคณะกรรมการหรือกลุ่มใด ๆ อย่างกว้างขวางทั้งภาคเอกชน ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียตามภารกิจนั้น ๆ ทั้งนี้จะเป็นการเข้ามาทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ได้ โดยปราศจากการปิดกั้น

5.4 องค์กรต้องฟังความคิดเห็น ข้อเสนอ ข้อมูล หรือแนวทางการตัดสินใจของประชาชน หรือแนวปฏิบัติให้มากที่สุด ทั้งนี้ต้องจัดกระทำโดยปราศจากอคติ หรือบนเงื่อนไขแห่งความขัดแย้ง อันรับไม่ได้อย่างสิ้นเชิง พร้อมเปิดโอกาสให้หระชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถชี้แจงหรือประกอบเหตุผลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางในเวทีที่สามารถกำหนดได้

5.5 องค์กรต้องรวบรวมผลแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมบทสรุปทั้งความสำเร็จและความขัดแย้ง เพื่อประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าความเห็นเหล่านั้น อาจจะนำไปสู่การตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจของผู้บริหารขององค์กร หรือของรัฐก็ตาม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียให้มองเห็นความจริงใจและเป็นช่องทางต่อการนำเสนอ หรือติดตามผลในลำดับต่าง ๆ การบริหารแบบมีส่วนร่วมภาคประชาชนเป็นความยุ่งยากและมีความซับซ้อนอย่างมากสำหรับผู้บริหารขององค์กรเชิงปฏิบัติ ความสำเร็จในกิจกรรมหรือภารกิจใดที่สามารถน้อมนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชนมาจัดการได้ถือว่าเป็นความสำเร็จสุดยอดการดำเนินงาน เพื่อการบริหารดังกล่าวจึงต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งภายในองค์กรต่างองค์กรและประชาชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้อง หรือมิได้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นกระบวนการวิเคราะห์และพิจารณาตัดสินใจเพื่อการใด ๆ ที่สามารถขจัดความขัดแย้ง และปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารระบบราชการมุ่งประสงค์ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินงานทางการบริหารหรือการดำเนินกิจการของรัฐ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง (ประชาชน) การมีส่วนร่วมทางตรงจะเห็นได้จากการที่ประชาชนสามารถตัดสินใจทางเลือกเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือเข้าร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของรัฐในแต่ละสาขา หรือการลงประชามติในเรื่องต่าง ๆ หรือการเข้าร่วม

เป็นกรรมการในการดำเนินงาน อาทิ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับการจ้าง หรือการกำหนดราคาการจ้างต่าง ๆ และมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานมีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอมีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารที่ได้จากประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้าร่วมในการกำหนดทิศทางแห่งนโยบายและกิจกรรมสาธารณะ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของของ (Cohen and Uphoff, 1980) มาปรับปรุงเป็นกรอบแนวคิด สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการริเริ่มการตัดสินใจ การร่วมการปฏิบัติ และรับผิดชอบต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ หรืออาจอยู่ในฐานะผู้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นพัฒนาและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ได้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำเสนอสภาพปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพัฒนาเชิงในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข หรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบล ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและตำบล

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน/โครงการ หรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้านตำบล เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาในการพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณของตำบลให้ตรงกับแผนงาน โครงการร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมติดตามโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง แผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น รับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา และอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.5 บริบททั่วไปพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์

2.5.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

2.5.1.1 ด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งของหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบล

ที่ตั้ง 122 หมู่ 1 บ้านคำลือชา ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด 37 กิโลเมตร

2) อาณาเขตติดต่อ

2.1) ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตเขื่อนลำปาวและตำบลภูสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์

2.2) ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขต ตำบลโนนแหลมทองและตำบลนามะเขือ อำเภอสหัสขันธ์

2.3) ทิศใต้ ติดต่อกับเขต ตำบลโนนน้ำเกลี้ยงและตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์

2.4) ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขต ตำบลโนนบุรีและตำบลภูสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีพื้นที่โดยประมาณ 54 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 33,750 ไร่

2.5.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มสลับที่ราบเชิงเขา สภาพโดยทั่วไปมความอุดมสมบูรณ์แหมาะสำหรับการทำไร่ ทำนาและทำสวน ปัจจุบันมีการปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก

2.5.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลสหัสขันธ์ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอากาศค่อนข้างร้อน ในฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาว ช่วงฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม

2.5.1.4 ลักษณะของดิน

ลักษณะของดินในเขตตำบลสหัสขันธ์ จะมีลักษณะดินร่วนปนทรายไม่ค่อยอุ้มน้ำ ส่วนบริเวณเชิงเขาจะมีลักษณะเป็นดินเหนียวไม่ค่อยเหมาะกับการปลูกพืชการเกษตร

2.5.1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ

พื้นที่บางส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ติดเขื่อนลำปาวและได้ใช้น้ำจากเขื่อนใช้ในการเกษตรโดยเครื่องสูบน้ำด้วยไฟฟ้าส่งน้ำตามลำคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนั้นยังมีลำห้วยขนาดใหญ่ไหลผ่าน จำนวน 4 สาย ได้แก่ ลำห้วยบง ลำห้วยหินฮ่อม ลำห้วยย่างอึ่ง และลำห้วยเตย และมีแหล่งน้ำขนาดเล็ก ได้แก่ หนองคำม่วง และหนองคำนกน้อย

2.5.1.6 ลักษณะของไม้และป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้เขตตำบลสหัสขันธ์ พื้นที่ป่าในเขตภูเขาน้อยก็เป็นป่าไม้ทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่ไม้เนื้อแข็ง

2.5.2 ด้านการเมือง/การปกครอง

2.5.2.1 เขตการปกครอง

เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ แบ่งการปกครองเป็น 13 หมู่บ้าน

2.5.2.2 เขตการเลือกตั้ง

เขตการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ แบ่งได้ดังนี้

1) การเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ แบ่งเป็น 1 เขต เลือกตั้งโดยมีหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 13 หน่วย

2) การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ แบ่งเป็น 13 เขต เลือกตั้งโดยมีหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 13 หน่วย

2.5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มี 13 หมู่บ้าน จำนวนหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน 1,902 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 6,754 คน เป็นชาย 3,418 คน เป็นหญิง 3,336 คน แยกเป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 4,103 คน

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป แยกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	ประชากร
1	คำลือชา	275
2	โนนศรีสวัสดิ์	157
3	ถ้าปลา	606
4	นาคูณ	541
5	นาสีนวล	501
6.	สิงห์สะอาด	367
7	ห้วยเตย	156
8	โสกทราย	287
9	นาสมบูรณ์	195
10	ขวัญเมือง	111
11	ถ้าปลา	378
12	คำตาใกล้	124
13	สิงห์สะอาด	405
รวมทั้งสิ้น		4,103

2.5.4 สภาพทางสังคม

2.5.4.1 การศึกษา

1) มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

1.1) โรงเรียนนาคูณวิทยา ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 4

1.2) โรงเรียนนาสีนวลโสกทรายวิทยา ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 5, 8

1.3) โรงเรียนสิงห์สะอาด ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 6, 13

1.4) โรงเรียนห้วยเตยพรประสิทธิ์วิทยา ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 7

1.5) โรงเรียนถ้ำปลาวิทยายน ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 3

2) โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนถ้ำปลาวิทยายน จำนวนเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดถ้ำปลา จำนวน 49 คน

2.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดนาสีนวล จำนวน 65 คน

2.3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสิงห์สะอาด จำนวน 50 คน

2.5.4.2 สาธารณสุข

ตำบลสหัสขันธ์ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคำลือชา ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 1 และมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 13 แห่ง และมีหน่วย อส.ม. แต่ละหมู่บ้าน เพื่อการบริการสาธารณสุขขั้นมูลฐานให้กับประชาชน

2.5.4.3 การสังคมสงเคราะห์

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีนโยบายดูแลและให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสในเขตตำบลเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตในให้กับผู้ด้อยโอกาส

2.5.5 ระบบบริการพื้นฐาน

2.5.5.1 การคมนาคมขนส่ง

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีเส้นทางถนนทางหลวง แผ่นดินที่ 227 ผ่าน ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร สภาพถนนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ โดยทั่วไปอยู่ในสภาพที่ใช้ในการสัญจรไปมาได้สะดวก จะมีปัญหาบางเส้นทางฤดูฝน ถนนจะเป็นหลุมเป็นบ่อโดยรวมแล้วถนนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ แยกได้ดังนี้

1) ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (คสล.) ระยะทางรวมประมาณ 36.575 กิโลเมตร

2) ถนนลาดยาง ระยะทางรวมประมาณ 5.839 กิโลเมตร

3) ถนนดินลูกรัง ระยะทางรวมประมาณ 9.847 กิโลเมตร

2.5.5.2 การไฟฟ้า

ปัจจุบัน ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์มีการขยายตัวสร้างบ้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาการขยายเขตไฟฟ้าและไฟฟ้าแสงสว่างตามถนนภายในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง

2.5.5.3 การประปา

ประชาชนในเขตตำบลสหัสขันธ์ ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำอุปโภคบริโภค สืบเนื่องจากหลายหมู่บ้านมีระบบประปาไม่ทั่วถึงเพราะขาดแคลนแหล่งน้ำในการบริหารจัดการเกี่ยวกับระบบประปา

2.5.6 ระบบเศรษฐกิจ

2.5.6.1 การเกษตร รายได้ทั่วไปของประชาชนในเขตตำบลสหัสขันธ์มาจากการปลูกพืชทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ พืชที่ปลูก เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา

2.5.6.2 การประมง ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพด้านการประมงเนื่องจากพื้นที่บางหมู่บ้านติดกับเขื่อนลำปาวซึ่งเอื้อต่อการประกอบอาชีพดังกล่าว เช่น บ้านห้วยเตย และบ้านนาสีนวล

2.5.6.3 การปศุสัตว์ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ มีการส่งเสริมอาชีพ ด้านปศุสัตว์ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พันธ์พื้นเมือง, เลี้ยงสุกร, กลุ่มเลี้ยงโค ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ได้สมทบเงินทุนเพื่อให้กลุ่มอาชีพดังกล่าวนำไปบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืน เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มเลี้ยงโค ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ได้สมทบเงินทุนเพื่อให้กลุ่มอาชีพดังกล่าวนำไปบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

2.5.7 การท่องเที่ยว

ตำบลสหัสขันธ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วัดพุทธนิมิต (ภูค่าว) ตั้งอยู่ บ้านคำลือชา หมู่ที่ 1 ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ หมู่ที่ตั้ง เป็นภูเขาหินทรายไม่สูงนัก (สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 192 เมตร หรือสูงจากพื้นดินล่างประมาณ 20 เมตร) ทอดตัวตามแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ในเขตอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.5.7.1 วัดพุทธนิมิต (ภูค่าว) มีระยะห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 36 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอสหัสขันธ์ ประมาณ 6 กิโลเมตร เดินทางมาตามทางหลวงหมายเลข 227 ระหว่างหลักกิโลเมตร 37-38 ผ่านบ้านนาสมบูรณ์ถึงทางเลี้ยวซ้ายระยะทางประมาณ 200 เมตร ก็จะถึงประตูทางเข้าวัดพุทธนิมิต (ภูค่าว) ภายในบริเวณวัดพุทธนิมิต (ภูค่าว) มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพสักการะประชาชนทั่วไป คือ พระพุทธไสยาสน์ (ภูค่าว) ชาวท้องถิ่นเล่ากันว่า มีผู้คนกลุ่มหนึ่งพร้อมด้วยสินทรัพย์ ประกอบด้วย แก้ว แหวน เงินทองเดินทางจะไปจิตศรัทธา สร้างพระธาตุพนม แต่เมื่อมาถึงภูค่าวได้ทราบว่าพระธาตุพนมสร้างเสร็จแล้วแต่ไม่ยอมขนทรัพย์สินกลับ จึงฝังไว้ที่ภูค่าวใกล้บริเวณที่มีพระนอนและได้มีคำบอกเล่าที่กล่าวถึง แหล่งที่ฝังสมบัติ ไว้ว่า “พระหลงหมู่อยู่ภูถ้ำบก แสงตาตกมีเงิน 6 แสน คำ 7 แสนไผหาได้กินทานหาแหน่ เหลือจากนั้นกินเลี้ยงบ่หลอ” ทำให้คนพยายามขุดค้นเพื่อหาสมบัติดังกล่าวแต่ปรากฏว่าไม่มีใครพบ

2.5.7.2 ลักษณะศิลปกรรม

พระพุทธไสยาสน์ (ภูค่าว) มีลักษณะภาพแกะสลักนูนต่ำ สูงขึ้นมาจากแผ่นดิน 15 ซม. อยู่ใต้เพิงหินที่ยื่นออกมา 2.50 ม. ปกป้องภาพสลักจากฝน แดด ลม ได้เป็นอย่างดี เบื้องล่างของภาพสลักเป็นแผ่นหินยาว ซึ่งถูกสกัดให้ดูเป็นแท่นสี่เหลี่ยมรองรับภาพทำให้ภาพสลักไม่ลอย ภาพสลักรูปพระนอนมีขนาดยาวนับจากปลายพระบาทถึงประภาวลี 2.09 ม. ส่วนที่กว้างบริเวณพระโสณี (ตะโพก) ถึงพระหัตถ์ (มือ) ที่พาดทับอยู่ 54 ซม. ความหมายภาพสลักนูนต่ำ รูปพระนอน ณ ที่นี้ สร้างแตกต่างจากแบบนิยมพระพุทธรูปปางไสยาสน์ทั่วไป คือ องค์พระมีได้นอนตะแคงขวาอย่างสีหไสยาสน์ตามคัมภีร์ แต่จะนอนตะแคงซ้าย สันนิฐานว่าสร้างโดยศิลปินฝีมือช่างพื้นเมืองชาวอีสานในวัฒนธรรมทวารวดี มีอายุประมาณ พุทธศตวรรษที่ 12-14

2.5.7.3 อุโบสถวัดพุทธนิมิต

วัดพุทธนิมิตได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2539 กำหนดเขตความกว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร พระอาจารย์ณรงค์ ชัยมงคลโล เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้พัฒนาปรับปรุงและปลูกสร้างถาวรวัตถุขึ้นหลายหลัง อาทิ เช่น ศาลาพุทธนิมิต ซึ่งเป็นศาลาใช้ประกอบพิธีกรรม

ทางศาสนาวิหารสังฆนิมิต ซึ่งภายในวิหารจะมีพระพุทธรูปปางต่าง ๆ พระมหาธาตุเจดีย์พระมหาธาตุเจดีย์สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกรวมถึงพระครูบาอาจารย์ท่านต่างๆ ที่บรรลุธรรมพร้อมกันถวายเป็นพระราชกุศลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครองราชย์ควบ 80 พรรษา เริ่มสร้าง เมื่อปี พ.ศ. 2548 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2553 จะจัดงานฉลองพระมหาธาตุเจดีย์ในวันที่ 11-12 ธันวาคม 2553 พระมหาธาตุเจดีย์มีความสูง 80 เมตร ประตูทางเข้า 4 ทิศ หมายถึง ธาตุทั้ง 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ทางเจดีย์ 8 เหลี่ยม หมายถึง มรรค 8 ยอดพระมหาเจดีย์ เป็นทองคำหนัก 30 กิโลกรัม หมายถึง บารมี 30 ทัศ พระบรมสารีริกธาตุ อัญเชิญมาจากประเทศอินเดีย และประเทศศรีลังกา ประเทศละ 2 องค์

2.5.7.4 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

รายได้ โดยทั่วไปของประชากรจากอาชีพทางการเกษตรและรับจ้างโดยแยกเป็นการประกอบอาชีพ ดังนี้

1) การทำนาทำสวนทำไร่ จำนวนประมาณ 1,015 เรือน
2) การเลี้ยงสัตว์ จำนวนประมาณ 220 ครัวเรือน
3) การรับจ้างทั่วไป จำนวนประมาณ 196 ครัวเรือน

2.5.8 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

2.5.8.1 การนับถือศาสนา

ประชากรในเขตตำบลสหัสขันธ์ มีการนับถือศาสนาต่าง ๆ ดังนี้

1) นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.86
2) นับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.14

2.5.8.2 ศาสนสถาน

1) วัด และสำนักสงฆ์ จำนวน 15 แห่ง
2) โบราณสถาน/โบราณวัตถุที่สำคัญ
3) พระพุทธไสยาสน์ (ภูค่าว) ประดิษฐาน ณ วัดพุทธนิมิตภูค่าว

2.5.8.3 ประเพณีและงานประจำปี

1) ประเพณีบุญมหาชาติ (บุญผะเหวด)
2) ประเพณีเข้าพรรษา/ออกพรรษา
3) ประเพณีบุญบั้งไฟ
4) ประเพณีสงกรานต์

2.5.8.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภาษาถิ่น

1) ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้นำในการกล่าวเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีสู่ขวัญ
2) ภาษาถิ่นก็จะมี ภาษา ไทย ย้อ ไทยอีสาน ภูไท

2.5.8.5 สิ้นผ้าพื้นเมือง

1) ผ้าไหมแพรวา (บ้านสิงห์สะอาด)
2) ผลิตภัณฑ์จากปลา

2.5.9 ทรัพยากรธรรมชาติ

2.5.9.1 น้ำ

ตำบลสหัสขันธ์ มีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ ห้วยยางอึ่ง ลำห้วยบง ซึ่งเป็นน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ หลายหมู่บ้าน รวมถึงแหล่งน้ำที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ เขื่อนลำปาว

2.5.9.2 ป่าไม้

ป่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นป่าที่มีตามภูเขา

2.5.9.3 ภูเขา

ภูเขาที่มีอยู่ในเขตตำบลสหัสขันธ์ คือ ภูเป้ง ภูสิงห์ และภูค่าว ซึ่งเป็นภูเขาที่มีป่าไม้และพืชพันธ์ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์พอสมควร

2.5.10 สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565)

2.5.10.1 สรุปผลการดำเนินงานตามงบประมาณที่ได้รับและการเบิกจ่ายงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565

1) สรุปสถานการณ์พัฒนา การตั้งงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณตามที่ได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2561-2565) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาห้าปี อันมีลักษณะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแผนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาห้าปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี โดยองค์กรได้ใช้แผนพัฒนาห้าปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี การจ่ายขาดเงินสะสม เงินอุดหนุน เฉพาะกิจ โครงการที่ขอให้หน่วยงานอื่นมาดำเนินงานให้ รวมทั้งว่างแนวทางเพื่อให้มีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาห้าปี มีการดำเนินการตั้งงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณดังกล่าวตามแผนพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2) การประเมินผลการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัติในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนานั้นจะต้องมีการติดตามและประเมินแผนพัฒนาตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 หมวด 6 ข้อ 29 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ข้อ 13 โดยคณะกรรมการติดตามและประเมินแผนพัฒนาเป็นผู้ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาซึ่งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการกำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาดำเนินการติดตามและประเมินผลพัฒนา รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่นและคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพร้อมทั้งประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบในที่เปิดเผยภายในสิบห้าวันนับแต่วันรายงานผลและเสนอความเห็นดังกล่าวและต้องปิดประกาศไว้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวันโดยอย่างน้อยปีละสองครั้งภายในเดือนเมษายนและภายในเดือน

ตุลาคมของทุกปี ซึ่งแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสามารถนำไปปฏิบัติในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ดังนี้

2.1) เชิงงบประมาณ

2.1.1) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.1.1.1) โครงการที่บรรจุในแผน จำนวน 129 โครงการ

2.1.1.2) สามารถดำเนินการได้ จำนวน 59 โครงการคิดเป็นร้อยละ 46

2.1.2) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.1.2.1) โครงการที่บรรจุในแผน จำนวน 129 โครงการ

2.1.2.2) สามารถดำเนินการได้ จำนวน 53 โครงการคิดเป็นร้อยละ 41

2.1.3) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.1.3.1) โครงการที่บรรจุในแผน จำนวน 129 โครงการ

2.1.3.2) สามารถดำเนินการได้ จำนวน 69 โครงการคิดเป็นร้อยละ 53

2.1.4) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.1.4.1) โครงการที่บรรจุในแผน จำนวน 96 โครงการ

2.1.4.2) สามารถดำเนินการได้ จำนวน 39 โครงการคิดเป็นร้อยละ 41

2.2) เชิงคุณภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการตามโครงการที่วางไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดต่อประชาชนโดยได้มีการประเมินความพึงพอใจ ซึ่งการประเมินความพึงพอใจทำให้ทราบถึงผลเชิงคุณภาพในการดำเนินงานในภาพรวม

2.5.10.2 ผลที่ได้รับจาการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565

1) ผลที่ได้รับหรือผลที่สำคัญ

ตามที่องค์กรได้ดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565 เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนและพัฒนาองค์กรให้เกิดความมั่นคงในการพัฒนาเพื่อให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ซึ่งผลจากการดำเนินงานของ อบต. นั้นผลที่ได้รับ มีดังนี้

1.1) ประชาชนมีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน

1.2) ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

1.3) ประชาชนมีถนนใช้ในการสัญจรไปมาได้สะดวก

1.4) ไม่มีการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่

1.5) เด็กนักเรียนได้รับการศึกษาทุกคน

1.6) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ ได้รับเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพทุกคน

1.7) ประชาชนได้รับความช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง

1.8) ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากสาธารณะภัย

1.9) ปัญหาไข้เลือดออกลดลง

1.10) ขยะในหมู่บ้านมีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง

1.11) ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการสาธารณสุข

1.12) ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัย

1.13) ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ของเทศบาล

1.14) ประชาชนได้รับบริการจากงานบริการต่าง ๆ ของเทศบาลด้วยความสะดวก

1.15) ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการฝึกอาชีพระยะสั้น

2.5.10.3 สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ผลที่คาดว่าจะได้รับเพิ่มขึ้น มีดังนี้

1) ประชาชนมีถนนที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพดีขึ้นสำหรับในการสัญจรไปมา

2) ประชาชนได้รับการฝึกอบรมอาชีพเพื่อนำไปประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

3) การกำจัดขยะมีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น

4) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ ได้รับเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพทุกคน

5) ประชาชนมีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน

6) ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

7) ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากสาธารณะภัย

8) ปัญหาไข้เลือดออกลดลง

9) ขยะในหมู่บ้านมีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง

1.10) ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการสาธารณสุข

1.11) ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัย

1.12) ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของเทศบาล

1.13) ประชาชนได้รับบริการจากงานบริการต่างๆ ของเทศบาลด้วยความสะดวก

2.5.10.4 สรุปปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานที่ผ่านมาและแนวทางการแก้ไข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565

1) ประชาชนมีความต้องการซึ่งความต้องการดังกล่าวมีเป็นจำนวนมาก

2) ประชาชนยังไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ อบต. ที่จะสามารถดำเนินการได้

3) หมู่บ้านในเขตตำบลมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอยู่เป็นจำนวนมาก แนวทางการแก้ไขการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1) การจัดทำแผนพัฒนาห้าปี ควรพิจารณาใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามาเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาห้าปี และให้มีความสอดคล้องกัน

3.2) การดำเนินงานของ อบต. ควรจะให้เป็นไปตามแผนพัฒนาห้าปี กล่าวคือ ควรจะพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่บรรลุในแผนพัฒนาห้าปี มาพิจารณาดำเนินการ

3.3) ไม่ควรบรรลุโครงการ/กิจกรรม ที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ในแผนพัฒนาห้าปี

3.4) ควรพิจารณาโครงการ/กิจกรรม ที่สามารถดำเนินการได้ในปีงบประมาณนั้น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนฤดี ศรีสกุล (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหนองตำลึง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหนองตำลึง โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองตำลึง จำนวน 386 คน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า การมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการร่วมรับประโยชน์ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมปฏิบัติ และด้านการร่วมติดตามประเมินผล ตามลำดับ โดยประชาชนที่มีเพศ และสถานภาพสมรสต่างกัน จะมีส่วนร่วม ไม่ต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ รายได้เฉลี่ย/เดือน ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมที่ต่างกัน

ฐิติพงศ์ โกสันต์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครนายก การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครนายก และ 2) เพื่อศึกษาถึงข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครนายก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 152 คน ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการจัดแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนภาคประชาชน ได้แก่ ประชาคมหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงมาก 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ระดับสูง 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการข้อเสนอแนะประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถาม ควรต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดคุณภาพและประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ดวงพร แสนประเสริฐ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลยางอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลยางอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการ รับผลประโยชน์ 4) ด้านการติดตามและประเมินผลกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน ได้ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง 367 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน

ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ และแบบปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.904 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ และด้านการตัดสินใจ ตามลำดับสำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ให้มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์ให้มากขึ้น รองลงมา คือ ให้มีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน และโครงการที่เสนอบรรจุเข้าแผนพัฒนายุทธศาสตร์ ควรดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกโครงการ ตามลำดับ

นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไพศาล จำนวน 6,788 คน กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์สถิติ พื้นฐานโดยใช้สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 59.00 อายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 42.50 ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 49.50 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 40.80 การศึกษาอยู่ระหว่างมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.50 การมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนา อบต. มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (4.06) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (4.04) การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4.00) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไพศาล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลไม่แตกต่างกันแต่ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนา อบต. แตกต่างกันในด้านการดำเนินการและการรับผลประโยชน์ ส่วนประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนา อบต. ที่แตกต่างกันในด้านการตัดสินใจและการรับผลประโยชน์ แสดงว่าอายุและรายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา อบต.

สหนันท์ ปัญญาภินันท์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง การศึกษาครั้งนี้ จัดเก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว จำนวน 382 คน โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ และสถิติอนุมาน

คือ ค่าสหสัมพันธ์ ประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ของประชาชนนั้น โดยภาพรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง-ต่ำ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ตามลำดับ ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง คือ ปัญหาและอุปสรรคจากประชาชน ได้แก่ ประชาชนคิดว่าการจัดทำแผนเป็นเรื่องของผู้นำ ปัญหาด้านเวลาที่ส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมในตอนเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเวลาพักผ่อน ปัญหาและอุปสรรคจากกฎระเบียบ ได้แก่ ระบบราชการที่ซับซ้อนทำให้เกิดการแก้ปัญหาล่าช้า และปัญหาและอุปสรรคจากเทศบาล ได้แก่ แผนพัฒนาสามปีที่ไม่สามารถทำได้จริงเนื่องจากขาดงบ และเทศบาลไม่ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี

สรรเสริญ คำภูแก้ว (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ มีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับการมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านองค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วม พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 01 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล เจตคติ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลหรือไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ รางวัล หรือผลประโยชน์ ชื่อเสียง หรือการได้รับการยอมรับการได้รับมอบอำนาจตามกฎหมาย หลักความโปร่งใส และหลักความรับผิดชอบ 4) ปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจภายใน ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ หลักนิติธรรม, หลักคุณธรรม, หลักการมีส่วนร่วม และหลักมคุ้มค่า 5) แนวทางในการส่งเมการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการมีสวนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ การเสริมสร้างการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะหลักนิติธรรม

ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 23 ชุมชน ซึ่งได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน จำนวน 375 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test (One-way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า1) การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ 2) ประชาชนในของเทศบาลตำบลพรหมบุรีจังหวัดสิงห์บุรี ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะควรจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพ และรายได้ ให้กับประชาชนให้ครบวงจรตั้งแต่แหล่งผลิต และแหล่งขายสินค้า และเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารท้องถิ่นของตนเอง โดยการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกันตั้งแต่ในระดับชุมชน

ธนวรรณ พรหมหิตาธร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการระดับการมีส่วนร่วม ศึกษาปัญหา/ข้อเสนอแนะ และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตะกุกเหนือ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบโควตาโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมี 2 ตอน ตอนที่ 1 มีค่าความเชื่อ มั่นที่ 0.94 และตอนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.97 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจากการสนทนากลุ่ม โดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและด้านการเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดการ และด้านการควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้าน การตัดสินใจ 2) ด้านการปฏิบัติการ 3) ด้านการติดตามและประเมินผล และ 4) ด้านการรับผลประโยชน์ โดยพบปัญหาว่าการรับฟังความคิดเห็นที่เป็นแบบทางการทำให้ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจโครงการในแผนพัฒนายังขาดความพร้อม ข้อเสนอแนะที่ได้ควรจะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ควรจะเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนและควรจะศึกษาความพร้อมของโครงการให้ชัดเจน สำหรับแนวทางการบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คณะผู้บริหารให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีอย่างจริงจังและมีการประชุมชี้แจงผลการจัดทำแผนพัฒนาสามปีให้ประชาชนทราบเป็นประจำทุกปี

ลัดดาวรรณ นนปะติ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) เพื่อศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านการรับรู้ของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็น เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 ราย ที่มีภูมิลำเนาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แล้วทำการวิเคราะห์ผลโดยค่าสถิติ ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามปัจจัยคุณลักษณะ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ รายได้มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในระดับที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านการศึกษาไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้กำหนดความเชื่อมั่นไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

กุสุมา เขียวเพกา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมิน และด้านการวางแผน ตามลำดับ โดยที่ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

ธเนศพล อินทร์จันทร์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี 4) ศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี และ 5) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยแบบผสมโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 384 คน จาก 10 อำเภอ 39 เทศบาล และ 100 องค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและกรรมการติดตามและประเมินแผนพัฒนาท้องถิ่นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับน้อยโดยตัวชี้วัดที่ได้รับคะแนนมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร(To Inform) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วม

ในระดับปรึกษาหารือ (To Consult) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความรวมมือ (To Collaborate) การมีส่วนร่วมในระดับเข้าไปเกี่ยวข้อง (To Involve) และการมีส่วนร่วมในระดับมอบอานาจให้ประชาชน (To Empower) 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคลเจตคติหลักนิติธรรมหลักคุณธรรมหลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่าส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลหรือไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ รางวัล หรือผลประโยชน์ ชื่อเสียง หรือการได้รับการยอมรับการได้รับมอบอำนาจตามกฎหมาย หลักความโปร่งใสและหลักความรับผิดชอบ 4) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจภายในปัจจัย ด้านองค์การได้แก่หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า 5) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ การเสริมสร้างการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

นงนุช ยาบุญนะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2557-2559) ของเทศบาลตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาระยะ 3 ปี เทศบาลตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามและการประชุมกลุ่มเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือ ขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชน ขาดการวิเคราะห์กลั่นกรองปัญหาก่อนการประชาคม ผู้นำทั้งการเมืองและการปกครองไม่มีเป้าหมายและการวางแผนดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขาดการประสานงาน งบประมาณไม่เพียงพอต่อโครงการที่เสนอจากการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า ประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติและด้านการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการพยายามประเมินผลมีความแตกต่างกัน คือ ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีส่วนร่วมน้อย การหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน ควรมีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ให้มีการปรับโครงสร้างการแบ่งฝ่ายงาน จัดการระบบสัดส่วนในการลงมติเพื่อเสนอโครงการ ผู้นำควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานไม่ก้าวก่าย

บทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน มีการปรับทัศนคติ ประสานงาน แจ้งข่าวสาร รายงานผลการพิจารณาแบบแผนให้เป็นที่ทราบทั่วกันทั้งผู้นำชุมชนและประชาชน สร้างความร่วมแรงร่วมใจในการเข้าร่วมประชุม

สุวัตถิ์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสถานภาพส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์ จำนวน 370 คน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยที่ประชาชนที่มีอายุ และอาชีพแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกัน

อนุชิต โมพันดุง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีผลระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบานครแหลมฉบัง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่พื้นที่ ทั้ง 23 ชุมชน จำนวน 398 คน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของตัวแทนประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ โดยประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมไม่ต่างกันแต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกัน

พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการดำเนินการ ด้านการตัดสินใจ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ โดยที่ประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และวิมลรัตน์ ยิ้มละมัย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ จำนวน 370 คน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการนำไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ และประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีระดับการส่วนร่วมไม่ต่างกัน

ณัทพร สุขกันต์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปี (2561–2564) เทศบาลตำบลบางผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาล จำนวน 338 คน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติ ตามลำดับ ซึ่งพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ อาชีพ รายได้เฉลี่ย/เดือน การรับรู้ข่าวสารจากเทศบาล และตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ในขณะที่ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ถนอม เค้ายา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นผู้มีชื่อในทะเบียนบ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 363 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.85 โดยนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กรณีเพศใช้สถิติ t-test กรณี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อยู่อาศัย ใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และถ้าพบความแตกต่างกัน ผู้ศึกษาจะเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย โดยจะทำการทดสอบรายคู่ใช้วิธีการของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตรวจสอบเนื้อหาของแผนพัฒนา รองลงมา ด้านการกำหนดปัญหา ด้านการจัดทำแผนงานโครงการ ด้านการตรวจสอบว่ามีการนำแผนพัฒนาไปจัดทำบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และด้านการติดตามประเมินผล ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อยู่อาศัย พบว่า เพศ และอายุไม่มีความคิดเห็นแตกต่างสำหรับระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อยู่อาศัย มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก โดยเรียงลำดับจากความความถี่มากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล (f = 50) รองลงมา ด้านการตรวจสอบว่ามีการนำแผนพัฒนาไปจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย (f = 40) ด้านการจัดทำแผนงานโครงการ (f = 30) ด้านการกำหนดปัญหา (f = 35) ด้านการตรวจสอบเนื้อหาของแผนพัฒนา (f = 20) ตามลำดับ

ปัณณทัต บนขุนทด, ริรร์ พิมมานุรักษ์, ธนัชพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ โดยที่ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่างกัน

ไตรรัตน กอใหญ่ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลตอการมีสวนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาทองถิ่น การมีสวนร่วมของประชาชนนับได้ว่าเป็นหลักการที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องที่สังคมไทยใหความสนใจเนื่องจากเป็นการพัฒนาการเมืองเขาสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีสวนร่วมตามหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล โดยที่ภาครัฐจะตองเปิดโอกาสใหประชาชนและผู้เกี่ยวของทุกภาคสวนมีสวนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่สงเสริมใหมีสวนในการรับรูร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปรงใสและเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจของภาครัฐใหดีขึ้นและเพื่อเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่ายในการบริหารราชการเพื่อประโยชนสุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแหงราชอาณาไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาวาด้วยหลักเกณฑและวิธีการบริหารกิจการบานเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างใหความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปรงใส สุจริต เปิดเผยข้อมูลและเปิดโอกาสใหประชาชนได้เขามามีสวนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การจัดทำแผนพัฒนาทองถิ่นก็เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการของภาครัฐ ซึ่งเปิดโอกาสใหประชาชนในทองถิ่นได้มีสวนในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยเปิดโอกาสใหมีสวนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานร่วมรับผลประโยชนและร่วมประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนและตามวัตถุประสงคที่ประชาชนในทองถิ่นตองการหรือไม่แต่ อย่างไรก็ตามการมีสวนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาทองถิ่นยังเกิดปญหาเนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ เชน ปัจจัยสวนบุคคล ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสภาพแวดลอม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสงผลตอการมีสวนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาทองถิ่นของชุมชน ดังนั้นประชาชนจึงควรทราบถึงความหมาย ขั้นตอน ประโยชนของการมีสวนร่วม รวมทั้งเจาหนาที่ของรัฐควรทราบถึงปัจจัยที่สงผลตอการมีสวนร่วม เพื่อจะได้หาแนวทางและวิธีสงเสริมประชาชนมีสวนร่วมมากยิ่งขึ้น

ธนกฤต โพธิ์เงิน (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,163,604 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ค่าที (t-test) และค่า One-Way ANOVA

(F-test) ค่าสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการร่วมปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ด้านการร่วมตัดสินใจ และด้านการร่วมคิด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านปัจจัยจูงใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจและด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ยกเว้นด้านการร่วมตัดสินใจ การร่วมคิดและด้านการร่วมปฏิบัติไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ประชาชนร้อยละ 90 ไม่ให้ความสำคัญ คิดว่าไม่ใช่เรื่องของตัวเอง ประชาชนไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะเวลาส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพ

นัชชา ทิพเนตร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วม และการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 3 ด้าน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการรับฟังความคิดเห็น ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของคน

ปานพิมพ์ พันธุ์เสือ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาล ในจังหวัดนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาล ในจังหวัดนนทบุรี และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาล ในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาล จำนวน 384 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านความตระหนักในประโยชน์ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านความยึดมั่น ผูกพันต่อท้องถิ่น 2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลใน จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการประเมินกลยุทธ์ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และด้านการควบคุมกลยุทธ์ 3) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาล ในจังหวัดนนทบุรี สามารถพยากรณ์ความสำเร็จ ได้ร้อยละ 75.60 4) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ด้านชุมชน ด้านเทศบาล ด้านความตระหนักในประโยชน์ และด้านความยึดมั่นผูกพันต่อท้องถิ่นอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชชากร ตรึกตรอง (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้างสูง อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมโดยภาพรวมของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนี้ ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมประชาคมท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 5 เห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกองค์กรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 3 จัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 4 พิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และขั้นตอนที่ 6 อนุมัติ และประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นตามลำดับ โดยที่ อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน การมีบทบาทในชุมชน และจำนวนที่ดินการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิฑูรย์ บุญธิรักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้/เดือน และจำนวนปีที่อาศัยอยู่ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศและการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปฏิบัติตามแผนเป็นการดำเนินการของเทศบาลโดยพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาล คนในชุมชนไม่มีโอกาสเป็นผู้จัดทำแผน การรับผลประโยชน์ของการจัดทำโครงการแผนงานต่าง ๆ ประชาชนไม่รู้เห็นว่ามีการจัดทำแผนพัฒนากันอย่างไร ส่วนใหญ่ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนน้อย ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมกับทางเทศบาลโดยตรงแต่ทุกคนจะติดตามผลอยู่ในใจอยู่แล้วประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลน้อย สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า ควรให้

โอกาสบุคคลในหมู่บ้านชุมชนเป็นคณะกรรมการบริหารโครงการของเทศบาล ประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ควรมีคณะกรรมการดำเนินงานหรือปฏิบัติตามแผนโดยให้มีคนในชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารวางแผน การติดตามและประเมินผลโดยไม่ได้มีส่วนร่วมกับทางเทศบาลกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กรรมการชุมชนเข้าร่วมการประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์มากขึ้นเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการตรวจสอบติดตามและประเมินผล

อติวัส ศิริพันธ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น 2) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 319 คน และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหลักหก จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ และด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ โดยที่ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้เฉลี่ย/เดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล

ณิชพน อัญญโสภณ (2564) ได้การทำวิจัยเรื่อง การมีสวนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองคการบริหารสวนตำบลทาบุญมี อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใหประชาชนมีสวนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองคการบริหารส่วนตำบลทาบุญหมี อำเภอเกาะจาน จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร จำนวน 386 คน ซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ที่องคการบริหารสวนตำบลทาบุญมี อำเภอเกาะจาน จังหวัดชลบุรี เครื่องมือนี้ เป็นแบบสอบถามระดับการใหคะแนน 5 Rating Scale สถิติ ได้แก ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบวา การมีสวนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองคการบริหารสวนตำบลทาบุญหมี อำเภอเกาะจาน จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบวาอยู่ในระดับสูงทุกด้านการจัดอันดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก การปฏิบัติงาน ผลประโยชนและการประเมินตามลำดับขอเสนอแนะ ด้านการปฏิบัติการประชาชนควรเขามามีสวนร่วมในการสนับสนุนในด้านการเงินลงทุนหรือการเขามาปฏิบัติงานกับ อบต. ในโครงการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเขมแข็งใหกับทองถิ่นด้านผลประโยชน ควรปรับปรุงผลการดำเนินงานของโครงการ/แผนงานต่าง ๆ ของทาง อบต. มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อใหได้รับการความเชื่อมั่นจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนมากขึ้น

พระณัฐกฤต จะติ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการวัดฉิมทายกาวาส การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 304 คน การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วม

ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .10 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส ได้แก่ การเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และการให้ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายชุมชนอย่างอิสระ

มธุริน รุจาฉันท์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรีกับปัจจัยส่วนบุคคลของของประชาชน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่การกำกับ ดูแลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 332 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าความแปรทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก 2) ประชาชนที่มี เพศ ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการกระทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวยที่แตกต่างกัน ส่วน อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย/เดือน และอาชีพไม่แตกต่างกัน

สุภัทรไชย์ ภาภักดี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง จำนวน 392 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานสำหรับทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผลการวิจัยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา ผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพ การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาและมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 นั้น ประกอบด้วย 1) ระดมกำลังในชุมชน 2) ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนา 3) จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ชุมชน และ 4) ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและคุณธรรม

อัจฉราภรณ์ ขลิบบุรินทร์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในเขตพื้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 428,041 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที (t-test แบบ Independent Samples) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test-One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมคิดค้นสาเหตุ ด้านการดำเนินงาน ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามและประเมินผลตามลำดับ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ ที่เพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬที่ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬที่อาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน

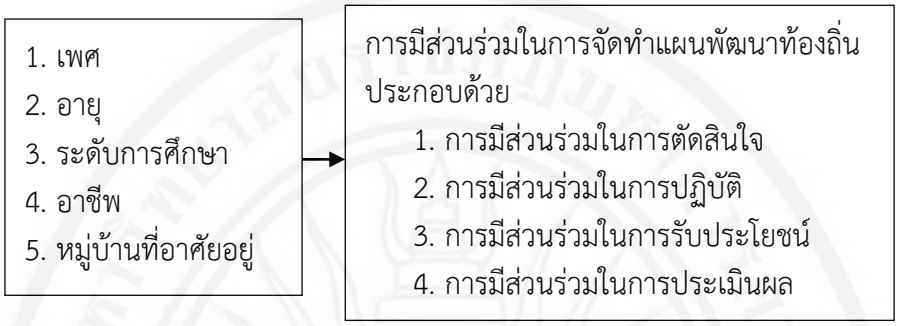
จีรนันท์ ดำเนินงาม และอภิชาติ พานสุวรรณ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตำบลภูเขาทอง 2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบแอลเอสดี ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ 2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ จัดประชาคมในวันหยุดราชการ ประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นกรรมการในการจัดทำโครงการ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์เป็นหลัก

ภาวัช รุจาฉันท์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการมีส่วนร่วมกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประชาชนของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 ราย ในพื้นที่เทศบาลเมืองบางกรวย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย มีดังนี้ 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย มีค่าเฉลี่ยระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1.1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 1.2) ด้านผู้นำชุมชน 1.3) ด้านทัศนคติ 1.4) ด้านการจูงใจ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้/เดือน ที่แตกต่างกันจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวยแตกต่างกัน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการมีส่วนร่วมกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย ปัจจัยในการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ด้านผู้นำชุมชน ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจูงใจ ด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย เท่ากับ .545**, .524**, .572**, .565** ที่ระดับนัยสำคัญที่ .01 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ตามลำดับ

วงศกร บวรศักดิ์สุนทร (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีปัจจัยพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยภูมิหลังของประชาชน และปัจจัยพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านภูมิหลังของประชาชนมีเพียงปัจจัยย่อยด้านรายได้เฉลี่ย/เดือนเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในขณะที่ปัจจัยพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเพียงปัจจัยย่อย ด้านความสามารถของประชาชนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วย มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัย ไว้ตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4,103 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์, 2567)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 365 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) คำนวนตามสัดส่วนและทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \qquad (3\text{-}1)$$

กำหนดให้ N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้ไม่เกิน .05

แทนค่า $n = \frac{4,103}{1+4,103(.05)^2}$

$= 364.46$ คน

จำนวนเต็ม คือ n = 365 คน

3.1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัย กำหนดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนแต่ละแห่ง และสุ่มแบบวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก โดยทำรายชื่อประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และทำการจับฉลาก ให้ได้จำนวน 365 คน ตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	คำลือชา	275	24
2	โนนศรีสวัสดิ์	157	14
3	ถ้ำปลา	606	54
4	นาคูณ	541	48
5	นาสีนวล	501	45
6.	สิงห์สะอาด	367	33
7	ห้วยเตย	156	14
8	โสกทราย	287	26
9	นาสมบูรณ์	195	17
10	ขวัญเมือง	111	10
11	ถ้ำปลา	378	34
12	คำตาใกล้	124	11
13	สิงห์สะอาด	405	36
	รวมทั้งสิ้น	4,103	365

3.1.4 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาตำบล และผู้นำชุมชน รวม 9 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการบูรณาการจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

ตอนที่ 2 เป็นคำถามการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับการมีส่วนร่วมให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3.2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อกำหนดประเด็นต่าง ๆ แล้วกำหนด เป็นข้อคำถามในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและนำมาปรับปรุง ให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้

3.2.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วนำไปใช้ เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

3.2.2.3 ร่างแบบสอบถาม นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงในเนื้อหา และข้อเสนอแนะที่จะจัดทำเป็นต้นฉบับของแบบสอบถาม ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตั้งข้อคำถามให้ตรงกับนิยามศัพท์เฉพาะและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

3.2.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบข้อคำถามหรือข้อความแต่ละข้อ และครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการศึกษาหรือไม่เป็นตัวแทนของเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการให้ถามหรือไม่ รวมถึงความสอดคล้องตามทฤษฎีหรือแนวคิด การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอ สหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์โดยใช้วิธีหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดค่า ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1) รองศาสตราจารย์ ดร.วาริธ ราศรี วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2) ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงหเลิศ วุฒิการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาประชากรศาสตร์ ตำแหน่ง อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล

3.2.2.5 หากการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หมายความว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์

3.2.2.6 นำข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ไปทดลองใช้กับพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน

3.2.2.7 การค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970) แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่น = .719

3.2.2.8 นำแบบสอบถามที่ได้จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประสานขอความร่วมมือถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ดำเนินการแจกแบบสอบถามโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตัวเองและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้อธิบายขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมให้แก่ผู้ช่วยวิจัยให้เข้าใจก่อนและลงเก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่าง

3.3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามเวลาที่กำหนดไว้

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.3.5 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.4.2 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามแต่ละฉบับที่ได้รับคืน

3.4.3 ลงรหัสในแบบสอบถาม ตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด 5 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วม มาก 4 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง 3 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วม น้อย 2 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด 1 คะแนน

3.4.4 นำแบบสอบถามไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยกำหนดใช้ ดังนี้ (Best, 1981, pp. 179-187)

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง มีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.5.2 สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน สถิติที่ใช้ ได้แก่ t-test (Independent Samples)

3.5.4 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่างใช้การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธี LSD. (Least Significant Different) (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, น. 119)

3.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จะใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยตาราง ประกอบด้วย การอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย
2. ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย
3. ผลการวิจัย

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (Mean)

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

SS แทน ผลรวมของค่าความเบี่ยงเบน (Sum of Squares)

MS แทน ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบน (Mean of Squares)

F แทน สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณา (F-Distribution)

df แทน ระดับความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

Sig. แทน ค่าสำคัญทางสถิติทดสอบ

4.2 ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย ไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ หมู่บ้านที่อาศัยอยู่

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4.3 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 365 คน ปรากฏผล ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศ		
1.1	ชาย	229	62.7
1.2	หญิง	136	37.3
	รวม	365	100
2.	อายุ		
2.1	ต่ำกว่า 25 ปี	26	7.1
2.2	25-35 ปี	86	23.6
2.3	36-45 ปี	75	20.5
2.4	46-55 ปี	134	36.7
2.5	55 ปีขึ้นไป	44	12.1
	รวม	365	100
3.	การศึกษา		
3.1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	215	58.9
3.2	ปริญญาตรี	124	34.0
3.3	สูงกว่าปริญญาตรี	26	7.1
	รวม	365	100
4.	อาชีพ		
4.1	นักเรียน/นักศึกษา	30	8.2
4.2	รับจ้างทั่วไป	79	21.6
4.3	พนักงานเอกชน	36	9.9
4.4	เกษตรกร	123	33.7
4.5	รับราชการ	45	12.3
4.6	รัฐวิสาหกิจ	18	4.9

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.7	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	34	9.3
รวม		365	100
5.	หมู่บ้านที่ท่านอาศัยอยู่		
5.1	คำลือชา	24	6.6
5.2	โนนศรีสวัสดิ์	14	3.8
5.3	ถ้าปลา	54	14.8
5.4	นาคูณ	48	13.2
5.5	นาสีนวล	45	12.3
5.6	สิงห์สะอาด	33	9.0
5.7	ห้วยเตย	14	3.8
5.8	โสกทราย	26	7.1
5.9	นาสมบูรณ์	17	4.7
5.10	ขวัญเมือง	10	2.7
5.11	ถ้าปลา	34	9.3
5.12	คำตาใกล้	11	3.0
5.13	สิงห์สะอาด	35	9.6
รวม		365	100

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 365 คน

1. ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 62.7 และเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3

2. ด้านอายุ พบว่า มีอายุ 46-55 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ อายุ 25-35 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 อายุ 36-45 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 อายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

3. ด้านระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 58.9 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

4. ด้านอาชีพ พบว่า มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 รับราชการ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 พนักงานเอกชน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 รัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9

5. ด้านหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ พบว่า อาศัยอยู่หมู่บ้านถ้าปลา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 รองลงมา คือ อยู่หมู่บ้านนาคูณ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 หมู่บ้านนาสีนวล จำนวน 45 คน

คิดเป็นร้อยละ 12.3 หมู่บ้านสิงห์สะอาด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 หมู่บ้านถ้าปลา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 หมู่บ้านสิงห์สะอาด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9 หมู่บ้านโสกทราย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 หมู่บ้านคำลือชา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 หมู่บ้านนาสมบูรณ์ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 หมู่บ้านโนนศรีสวัสดิ์ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 หมู่บ้านห้วยเตย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 หมู่บ้านคำตาใกล้ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และหมู่บ้านขวัญเมือง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1.	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.42	0.77	ปานกลาง	3
2.	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.45	0.85	ปานกลาง	2
3.	การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.52	0.77	มาก	1
4.	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.38	0.83	ปานกลาง	4
	โดยรวม	3.44	0.81	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.52) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 3.45) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 3.42) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 3.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการ	3.36	0.86	ปานกลาง
2.	ได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนตำบล	3.48	0.84	ปานกลาง
3.	ได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเพียงใด	3.45	0.67	ปานกลาง
4.	ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบลเพียงใด	3.48	0.59	ปานกลาง
5.	ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและตำบลเพียงใด	3.35	0.88	ปานกลาง
โดยรวม		3.42	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนตำบล ($\overline{X}$ = 3.48) ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบลเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.48) ได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.45) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการ ($\overline{X}$ = 3.36) ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา /ความต้องการ ของหมู่บ้านและตำบลเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.35) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.46	0.89	ปานกลาง
2.	ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน/โครงการ หรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล	3.45	0.86	ปานกลาง
3.	ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา	3.46	0.68	ปานกลาง
4.	มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน	3.51	0.95	มาก
5.	ได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.38	0.86	ปานกลาง
โดยรวม		3.45	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการ พัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน ($\overline{X}$ = 3.51) รองลงมา คือ ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.46) ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 3.46) ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านตำบล ($\overline{X}$ = 3.45) แลได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด	3.56	0.67	มาก
2.	ได้ร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณา ให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายเพียงใด	3.62	0.89	มาก
3.	ได้มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ตรงกับแผนงานโครงการ	3.37	0.76	ปานกลาง
4.	ได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุง ร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด	3.52	0.67	มาก
5.	มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง	3.54	0.84	มาก
	โดยรวม	3.52	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้ร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.62) รองลงมา คือ ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.56) มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง ($\overline{X}$ = 3.54) ได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุง ร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.52) และได้มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ตรงกับแผนงานโครงการ ($\overline{X}$ = 3.37) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.39	0.84	ปานกลาง
2.	ได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.42	0.86	ปานกลาง
3.	ได้มีส่วนร่วมติดตาม โครงการหรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ	3.45	0.75	ปานกลาง
4.	ได้ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง แผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.21	0.85	ปานกลาง
5.	ได้มีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา และอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.43	0.83	ปานกลาง
โดยรวม		3.38	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมติดตาม โครงการหรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ ($\overline{X}$ = 3.38) รองลงมา คือ ท่านได้มีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหาและอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.43) ได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.42) ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.39) ได้ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง แผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.21) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.40	1.11	2.94	1.35	3.433	.001*
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.65	0.57	3.01	1.02	6.853	.000*
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.64	0.88	3.53	0.73	1.277	.202
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.37	0.82	3.45	0.69	-.978	.325
รวม	3.52	0.63	3.24	0.90	3.309	.001*

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	*df*	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.12	5	.06	.235	.79
ภายในกลุ่ม	47.34	360	25	-	-
รวม	47.46	365	-	-	-

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับอายุต่างกัน โดยรวมมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน

	แหล่งความแปรปรวน	SS	*df*	MS	SS	Sig.
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	33.52	2	8.38	17.26	.00*
	ภายในกลุ่ม	176.21	363	.48	-	-
	รวม	209.73	365	-	-	-

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD. (Least Significant Different)

ตารางที่ 4.10 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ระดับการศึกษา	$\overline{X}$	ไม่ได้เรียน	ม.3/ปวช.	ม.6/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.46	3.77	4.30	3.95	3.75
1. ไม่ได้เรียน	3.46	-	-	-	-	-
2. ม.3/ปวช.	3.77	.31	-	-	-	-
3. ม.6/ปวส.	4.30	.84	.53	-	-	-
4. ปริญญาตรี	3.95	.54*	.23*	.17	-	-
5. สูงกว่าปริญญาตรี	3.75	.64*	.12*	.08*	.16	-

จากตารางที่ 4.10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า

1. ผู้ไม่ได้เรียน มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
2. ผู้มีระดับการศึกษา ม.3/ปวช. มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
3. ผู้มีระดับการศึกษา ม.6/ปวส. มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.11 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ระดับการศึกษา	$\overline{X}$	ไม่ได้เรียน	ม.3/ปวช.	ม.6/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.74	3.62	3.75	3.69	3.60
1. ไม่ได้เรียน	3.74	-	-	-	-	-
2. ม.3/ปวช.	3.62	.11	-	-	-	-
3. ม.6/ปวส.	4.75	.45	.38	-	-	-
4. ปริญญาตรี	3.69	.20*	.34*	.20	-	-
5. สูงกว่าปริญญาตรี	3.60	.62*	.27*	.34*	.32	-

จากตารางที่ 4.11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า

1. ผู้ไม่ได้เรียน มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
2. ผู้มีระดับการศึกษา ม.3/ปวช. มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
3. ผู้มีระดับการศึกษา ม.6/ปวส. มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ระดับการศึกษา	$\overline{X}$	ไม่ได้เรียน	ม.3/ปวช.	ม.6/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.98	3.86	3.67	3.73	3.84
1. ไม่ได้เรียน	3.98	-	-	-	-	-
2. ม.3/ปวช.	3.86	.04	-	-	-	-
3. ม.6/ปวส.	3.67	.19	.12	-	-	-
4. ปริญญาตรี	3.73	.26*	.34*	.13	-	-
5. สูงกว่าปริญญาตรี	3.84	.23*	.42*	.22*	.16	-

จากตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า

1. ผู้ไม่ได้เรียน มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
2. ผู้มีระดับการศึกษา ม.3/ปวช. มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

3. ผู้มีระดับการศึกษา ม.6/ปวส. มีส่วนร่วมแตกต่างกับ ผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.13 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ระดับการศึกษา	$\overline{X}$	ไม่ได้เรียน	ม.3/ปวช.	ม.6/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.55	3.71	3.88	3.93	3.74
1. ไม่ได้เรียน	3.55	-	-	-	-	-
2. ม.3/ปวช.	3.71	.42	-	-	-	-
3. ม.6/ปวส.	3.88	.13	.07	-	-	-
4. ปริญญาตรี	3.93	.17*	.34*	.75	-	-
5. สูงกว่าปริญญาตรี	3.74	.45*	.32*	.04*	.02	-

จากตารางที่ 4.13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า

1. ผู้ไม่ได้เรียน มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
2. ผู้มีระดับการศึกษา ม.3/ปวช. มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
3. ผู้มีระดับการศึกษา ม.6/ปวส. มีส่วนร่วมแตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.42	3	0.14	0.568	0.64
ภายในกลุ่ม	47.03	362	0.25	-	-
รวม	47.45	365	-	-	-

จากตารางที่ 4.14 พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

แหล่งความแปรปรวน	SS	*df*	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.16	4	0.04	0.16	0.96
ภายในกลุ่ม	47.30	361	0.25	-	-
รวม	47.46	365	-	-	-

จากตารางที่ 4.15 พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เป็นการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาตำบล และผู้นำชุมชน รวม 9 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	รายการ	ความถี่
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	
1.1	ส่งเสริมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็น ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอปัญหาความต้องการของตนเอง	30
1.2	พัฒนาแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางออนไลน์ องค์การบริหารส่วนตำบลควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดตามความคืบหน้าของแผนพัฒนาได้สะดวกยิ่งขึ้น	12
1.3	จัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชนเพื่อร่วมพิจารณาแผนพัฒนา ควรมีคณะทำงานที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ และตัวแทนเยาวชน เพื่อทำหน้าที่ร่วมพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ก่อนนำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาอย่างเป็นทางการ	10

(ต่อ)

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความถี่
1.4	ใช้กระบวนการประชาพิจารณ์ก่อนตัดสินใจ ควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยควรจัดในหลายรูปแบบ เช่น การประชุมพบปะในชุมชน เวทีแลกเปลี่ยน	9
1.5	สร้างกลไกตรวจสอบและประเมินผลการมีส่วนร่วม ควรมีกลไกในการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน หรือการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ตลอดกระบวนการ	7
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	
2.1	จัดตั้งอาสาสมัครภาคประชาชนเพื่อร่วมดำเนินโครงการพัฒนา ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการพัฒนา เช่น การเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาสาธารณูปโภค การดูแลสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมโดยตรง	23
2.2	สนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ ปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน หรือโครงการกำจัดขยะที่ดำเนินการโดยประชาชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	19
2.3	บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลโครงการ	14
2.4	ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะในชุมชน ควรจัดโครงการฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การบริหารจัดการโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเทคนิคการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วม	12
2.5	จัดตั้งศูนย์ประสานงานภาคประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ควรมีศูนย์ประสานงานที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางกลางระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา รับฟังปัญหา และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	10
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	
3.1	ส่งเสริมการกระจายรายได้จากโครงการพัฒนาไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น ควรมีแนวทางให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การจ้างงานในโครงการก่อสร้างของรัฐ การสนับสนุนสินค้า	27

(ต่อ)

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความถี่
	ท้องถิ่นในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง	
3.2	สนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนให้เข้าถึงงบประมาณสนับสนุนของรัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีมาตรการสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสนับสนุน และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน	12
3.3	พัฒนาสวัสดิการและโครงการช่วยเหลือสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วม ควรจัดโครงการสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมอาชีพ หรือโครงการดูแลสุขภาพชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม	10
3.4	สร้างระบบติดตามและประเมินผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ ควรมีระบบตรวจสอบและประเมินผลการกระจายผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง โดยอาจใช้กลไก เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบ	11
3.5	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ ระบบสาธารณูปโภค และตลาดชุมชน โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะแนวทางพัฒนาเพื่อให้โครงการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง	9
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	
4.1	จัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อร่วมประเมินผลแผนพัฒนา ควรมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการตรวจสอบและประเมินผลโครงการพัฒนา ทั้งในเชิงคุณภาพและผลกระทบต่อชุมชน	24
4.2	ใช้เครื่องมือการประเมินผลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ง่าย ควรมีการใช้แบบสอบถาม การประชุมเวทีสาธารณะ และแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการพัฒนา รวมถึงสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงแผนงานในอนาคต	15
4.3	เปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาอย่างโปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบลควรเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินโครงการให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของ อบต. ป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน และการประชุมชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส	10

(ต่อ)

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความถี่
4.4	ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพประชาชนในการประเมินผล ควรจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลโครงการพัฒนา เช่น การประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	9
4.5	สร้างกลไกตอบสนองข้อเสนอแนะของประชาชนในการปรับปรุงแผนพัฒนา ควรมีกระบวนการที่ชัดเจนในการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงแผนพัฒนาในอนาคต เช่น การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน หรือการกำหนดรอบการปรับปรุงแผนที่ประชาชนสามารถเสนอแนวทางได้อย่างต่อเนื่อง	8

จากตารางที่ 4.16 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ส่งเสริมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็น ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอปัญหาความต้องการของตนเอง พัฒนาแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางออนไลน์ องค์การบริหารส่วนตำบลควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดตามความคืบหน้าของแผนพัฒนาได้สะดวกยิ่งขึ้น จัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชนเพื่อร่วมพิจารณาแผนพัฒนา ควรมีคณะทำงานที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ และตัวแทน เยาวชน เพื่อทำหน้าที่ร่วมพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ก่อนนำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาอย่างเป็นทางการใช้กระบวนการประชาพิจารณ์ก่อนตัดสินใจ ควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยควรจัดในหลายรูปแบบ เช่น การประชุมพบปะในชุมชน เวทีแลกเปลี่ยน สร้างกลไกตรวจสอบและประเมินผลการมีส่วนร่วม ควรมีกลไกในการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน หรือการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ตลอดกระบวนการ

“การประชุมเชิงปฏิบัติการถือว่าสำคัญมากครับ เพราะเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกถึงปัญหา ความต้องการ และแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มที่มักถูกมองข้าม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือแม้แต่เยาวชน หากเราจัดเวทีที่เหมาะสม ทุกกลุ่มก็จะมีโอกาสเสนอความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และทำให้แผนพัฒนาที่ออกมาสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 1, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ในยุคปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต การมีเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือแม้แต่กลุ่มสื่อสังคมออนไลน์จะทำให้ประชาชนสามารถติดตามความคืบหน้าของแผนพัฒนา แสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะได้สะดวกขึ้น อย่างไรก็ตาม เราต้องไม่ลืมว่ามีบางกลุ่มที่เข้าถึงเทคโนโลยีได้ยาก เช่น ผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่มีอุปกรณ์สื่อสาร...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 2, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...หากมีคณะทำงานภาคประชาชนจริง ๆ เราจะได้เสียงสะท้อนที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น ผมคิดว่าคณะทำงานควรมีตัวแทนจากหลายกลุ่ม เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และตัวแทนเยาวชนเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของสังคม และมีความชอบธรรมในการร่วมเสนอแนะก่อนที่จะแพลนจะเข้าสู่ที่ประชุมพิจารณาอย่างเป็นทางการ...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 3, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...การประชาพิจารณ์เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่มีสิทธิ์มีเสียง ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมพบปะ เวทีแลกเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งการรับฟังผ่านช่องทางออนไลน์ ล้วนช่วยให้การตัดสินใจโปร่งใส และประชาชนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 4, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรมีกลไกที่หลากหลาย เช่น การทำแบบสำรวจความพึงพอใจ การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะอย่างโปร่งใส วิธีเหล่านี้ทำให้ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะได้ตลอดเวลา ไม่ใช่แค่ตอนเริ่มหรือจบกระบวนการแต่ควรเป็นการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 5, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ จัดตั้งอาสาสมัครภาคประชาชนเพื่อร่วมดำเนินโครงการพัฒนา ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการพัฒนา เช่น การเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาสาธารณูปโภค การดูแลสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมโดยตรง สนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ ปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน หรือโครงการกำจัดขยะที่ดำเนินการโดยประชาชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะในชุมชน ควรจัดโครงการฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การบริหารจัดการโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเทคนิคการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วม จัดตั้งศูนย์ประสานงานภาคประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ควรมีศูนย์ประสานงานที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางกลางระหว่างประชาชนกับองค์การบริหาร

ส่วนตำบล เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา รับฟังปัญหา และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

"...ควรมีศูนย์ประสานงานภาคประชาชนครับ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างชุมชนกับ อบต. ศูนย์นี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรับเรื่องร้องเรียนหรือปัญหาและยังช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา ไม่ใช่เฉพาะเป็นครั้งคราว..."

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 6, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

"...ควรมีการจัดอบรม เช่น การเรียนรู้การบริหารจัดการโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเทคนิคด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้คนในชุมชนมีความรู้และทักษะมากขึ้น..."

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 7, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

"...ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ใช่เฉพาะตอนเริ่มต้น แต่รวมไปถึงการกำกับ ติดตาม และประเมินผลโครงการด้วย อาจมีการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ วิธีนี้จะทำให้โครงการมีความโปร่งใส และเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น..."

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 8, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

"...กิจกรรมที่ให้ประชาชนได้ร่วมลงมือทำจริงครับ เช่น การปลูกต้นไม้ ปรับปรุงภูมิทัศน์หมู่บ้าน หรือการจัดการขยะร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ชุมชนสะอาดและน่าอยู่ขึ้น แต่ยังสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชนด้วย..."

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 9, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

"...ผมคิดว่าประชาชนควรเข้ามามีบทบาทโดยตรงครับ เช่น การเป็นอาสาสมัครในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงถนน การดูแลสิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน..."

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 1, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ส่งเสริมการกระจายรายได้จากโครงการพัฒนาไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น ควรมีแนวทางให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การจ้างงานในโครงการก่อสร้างของรัฐ การสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง สนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนให้เข้าถึงงบประมาณสนับสนุนของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีมาตรการสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสนับสนุน และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน พัฒนาสวัสดิการและโครงการช่วยเหลือสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วม ควรจัดโครงการสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมอาชีพหรือโครงการดูแลสุขภาพชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการเพื่อให้เกิด

ความเป็นธรรมและเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม สร้างระบบติดตามและประเมินผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ ควรมีระบบตรวจสอบและประเมินผลการกระจายผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง โดยอาจใช้กลไก เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ ระบบสาธารณูปโภค และตลาดชุมชน โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะแนวทางพัฒนา เพื่อให้โครงการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

“...ประชาชนควรได้รับผลประโยชน์โดยตรงครับ เช่น การจ้างงานในโครงการก่อสร้างของรัฐ การสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ไม่ใช่เพียงบางกลุ่มเท่านั้น...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 1, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรมีมาตรการให้เข้าถึงงบประมาณและเงินทุนจากภาครัฐได้ง่ายขึ้นครับ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสนับสนุน รวมถึงการจัดอบรมให้ชาวบ้านรู้วิธีเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน จะช่วยให้กลุ่มอาชีพมีโอกาสมากขึ้นในการพัฒนาตนเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 2, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรจัดโครงการสวัสดิการที่ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมอาชีพ หรือโครงการดูแลสุขภาพในชุมชน ที่สำคัญคือให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเข้าถึงได้ทุกกลุ่มครับ...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 3, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างชัดเจนครับ เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเข้ามาร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผลประโยชน์กระจายถึงทุกกลุ่มจริง ๆ...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 5, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรเน้นโครงการที่ตอบโจทย์ชีวิตประจำวันครับ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และตลาดชุมชน ที่สำคัญ คือ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การเสนอแนวคิด วางแผนไปจนถึงการติดตามเพื่อให้โครงการพัฒนาตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 6, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ จัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อร่วมประเมินผลแผนพัฒนา ควรมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการตรวจสอบและประเมินผลโครงการพัฒนาทั้งในเชิงคุณภาพและผลกระทบต่อชุมชน ใช้เครื่องมือการประเมินผลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ง่าย ควรมีการใช้แบบสอบถาม การประชุมเวทีสาธารณะ และแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการพัฒนา รวมถึงสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงแผนงานในอนาคต เปิดเผยข้อมูลผล การดำเนินงานของแผนพัฒนาอย่างโปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบลควรเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินโครงการให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของ อบต. ป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน และการประชุมชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพประชาชนในการประเมินผล ควรจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลโครงการพัฒนา เช่น การประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างกลไกตอบสนองข้อเสนอแนะของประชาชนในการปรับปรุงแผนพัฒนา ควรมีกระบวนการที่ชัดเจนในการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงแผนพัฒนาในอนาคต เช่น การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน หรือการกำหนดรอบการปรับปรุงแผนที่ประชาชนสามารถเสนอแนวทางได้อย่างต่อเนื่อง

“...ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนครับ โดยให้มีตัวแทนจากหลายกลุ่ม ทั้งผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพและประชาชนทั่วไป เพื่อทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการติดตามและประเมินผลทั้งในด้านคุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงกับชุมชน...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 5, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรใช้เครื่องมือที่ง่ายและเข้าถึงได้ครับ เช่น แบบสอบถาม เวทีสาธารณะ และแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสะดวกในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงสามารถเสนอแนวทางปรับปรุงโครงการได้ทันที...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 6, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...ควรเปิดเผยข้อมูลอย่างหลากหลายครับ เช่น ผ่านเว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน และการประชุมชุมชน วิธีนี้จะช่วยให้ประชาชนตรวจสอบได้ตลอดเวลาและมั่นใจว่าโครงการดำเนินไปอย่างโปร่งใส...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 7, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...มีการจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล เช่น การประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ก็จะทำให้ชาวบ้านมีทักษะและเข้าใจวิธีการประเมินมากขึ้น และสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างมีคุณภาพ...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 8, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

“...มีกลไกที่ชัดเจนครับ เช่น การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน หรือกำหนดรอบการปรับปรุงแผนพัฒนาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ข้อเสนอแนะของประชาชนถูกนำไปใช้จริงไม่ใช่เพียงแค่รับฟังอย่างเดียว...”

(ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 9, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2568)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัย ได้ทำการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะไว้ตามลำดับต่อไปนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 365 คน

5.1.1.1 ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 62.7 และเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3

5.1.1.2 ด้านอายุ พบว่า มีอายุ 46-55 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ อายุ 25-35 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 อายุ 36-45 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 อายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

5.1.1.3 ด้านระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 58.9 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

5.1.1.4 ด้านอาชีพ พบว่า มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 รับราชการ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 พนักงานเอกชน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 รัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9

5.1.1.5 ด้านหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ พบว่า อาศัยอยู่หมู่บ้านถ้าปลา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 รองลงมา คือ อยู่หมู่บ้านนาคูณ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 หมู่บ้านนาสีนวล จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 หมู่บ้านสิงห์สะอาด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 หมู่บ้านถ้าปลา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 หมู่บ้านสิงห์สะอาด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9 หมู่บ้านโสกทราย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 หมู่บ้านคำลือชา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 หมู่บ้านนาสมบูรณ์ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 หมู่บ้านโนนศรีสวัสดิ์ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8

หมู่บ้านห้วยเตย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 หมู่บ้านคำตาใกล้ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และหมู่บ้านขวัญเมือง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

5.1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.52) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 3.45) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 3.42) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 3.38) ตามลำดับ

5.1.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนตำบล ($\overline{X}$ = 3.48) ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบลเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.48) ได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเพียงใด ($\overline{\mathrm{X}}$ = 3.45) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการ ($\overline{X}$ = 3.36) ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและตำบลเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.35) ตามลำดับ

5.1.4 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน ($\overline{X}$ = 3.51) รองลงมา คือ ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผน พัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.46) ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 3.46) ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล ($\overline{X}$ = 3.45) และท่านได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.38) ตามลำดับ

5.1.5 การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้ร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.62) รองลงมา คือ ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด ($\overline{X}$ = 3.56) มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง ($\overline{X}$ = 3.54) ได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุง ร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพียงใด ($\overline{X}$ = 3.52) และได้มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ตรงกับแผนงานโครงการ ($\overline{X}$ = 3.37) ตามลำดับ

5.1.6 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมติดตาม โครงการ หรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ ($\overline{X}$ = 3.38) รองลงมา คือ ได้มีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา และอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.43) ได้เข้าร่วมประชุม รับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.42) ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

โครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.39) ได้ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง แผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.21) ตามลำดับ

5.1.7 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.8 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับอายุต่างกัน โดยรวมมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

5.1.9 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมโดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.10 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติ

5.1.11 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ดังนี้

5.1.11.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ส่งเสริมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็น ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอปัญหาความต้องการของตนเอง พัฒนาแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางออนไลน์ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดตามความคืบหน้าของแผนพัฒนาได้สะดวกยิ่งขึ้น จัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชนเพื่อร่วมพิจารณาแผนพัฒนา ควรมีคณะทำงานที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ และตัวแทนเยาวชนเพื่อทำหน้าที่ร่วมพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่นก่อนนำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาอย่างเป็นทางการ ใช้กระบวนการประชาพิจารณ์ก่อนตัดสินใจ ควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยควรจัดในหลายรูปแบบ เช่น การประชุมพบปะในชุมชน เวทีแลกเปลี่ยน สร้างกลไกตรวจสอบและประเมินผลการมีส่วนร่วม ควรมีกลไกในการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ ใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน หรือการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นได้ตลอดกระบวนการ

5.1.11.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีข้อเสนอแนะดังนี้ จัดตั้งอาสาสมัครภาคประชาชน เพื่อร่วมดำเนินโครงการพัฒนา ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการพัฒนา เช่น การเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาสาธารณูปโภค การดูแลสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมโดยตรง สนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ ปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน

หรือโครงการกำจัดขยะที่ดำเนินการโดยประชาชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะในชุมชน ควรจัดโครงการฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การบริหารจัดการโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเทคนิคการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วม จัดตั้งศูนย์ประสานงานภาคประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ควรมีศูนย์ประสานงานที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางกลางระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา รับฟังปัญหา และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

5.1.11.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ส่งเสริมการกระจายรายได้จากโครงการพัฒนาไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น ควรมีแนวทางให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การจ้างงานในโครงการก่อสร้างของรัฐ การสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง สนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนให้เข้าถึงงบประมาณสนับสนุนของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีมาตรการสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนและการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน พัฒนาสวัสดิการและโครงการช่วยเหลือสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วม ควรจัดโครงการสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมอาชีพ หรือโครงการดูแลสุขภาพชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม สร้างระบบติดตามและประเมินผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ ควรมีระบบตรวจสอบและประเมินผลการกระจายผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาเพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง โดยอาจใช้กลไก เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ ระบบสาธารณูปโภค และตลาดชุมชน โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะแนวทางพัฒนาเพื่อให้โครงการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

5.1.11.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ จัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อร่วมประเมินผลแผนพัฒนา ควรมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนประชาชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการตรวจสอบและประเมินผลโครงการพัฒนา ทั้งในเชิงคุณภาพและผลกระทบต่อชุมชน ใช้เครื่องมือการประเมินผลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ง่าย ควรมีการใช้แบบสอบถาม การประชุมเวทีสาธารณะ และแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการพัฒนา รวมถึงสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงแผนงานในอนาคต เปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานของแผนพัฒนา

อย่างโปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินโครงการให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของ อบต. ป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน และการประชุมชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพประชาชนในการประเมินผล ควรจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลโครงการพัฒนา เช่น การประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างกลไกตอบสนองข้อเสนอแนะของประชาชนในการปรับปรุงแผนพัฒนา ควรมีกระบวนการที่ชัดเจนในการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงแผนพัฒนาในอนาคต เช่น การจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน หรือการกำหนดรอบการปรับปรุงแผนที่ประชาชนสามารถเสนอแนวทางได้อย่างต่อเนื่อง

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 อภิปรายผลตามสมมุติฐาน ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ยังคงได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายประการ ประกอบด้วย 1) ความตระหนักรู้และความเข้าใจของประชาชน ประชาชนบางส่วนอาจยังขาดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา 2) ปัจจัยด้านเวลาและอาชีพ ประชาชนในพื้นที่อาจมีภาระหน้าที่ด้านอาชีพและครอบครัว ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการได้อย่างสม่ำเสมอ 3) วัฒนธรรมและค่านิยมในท้องถิ่น ประชาชนยังไม่คุ้นชินกับการแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ ขลิบบุรินทร์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระณัฐกฤต จะติ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการวัดฉิมทายกาวาส ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติวัส ศิริพันธ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑูรย์ บุญธิรักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชน

อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา เขียวเพกา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

5.2.2 อภิปรายผลตามสมมุติฐานข้อที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า

5.2.2.1 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า 1) บทบาททางสังคมและภาระหน้าที่ เพศชายมักมีบทบาทในการตัดสินใจด้านนโยบาย การบริหาร หรือเป็นผู้นำชุมชน จึงอาจมีโอกาสเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นในกระบวนการวางแผนมากกว่าเพศหญิงอาจมีภาระหน้าที่ในครอบครัว เช่น การดูแลบ้านและบุตร ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาและโอกาสในการเข้าร่วม 2) ค่านิยมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในบางพื้นที่ ผู้หญิงอาจไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้มีส่วนร่วมน้อยกว่าผู้ชาย 3) โอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ผู้ชายอาจมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประชุมและการมีส่วนร่วมได้มากกว่าผู้หญิงอาจไม่ได้รับการแจ้งข้อมูลอย่างทั่วถึง หรืออาจรู้สึกไม่มั่นใจที่จะเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัณณทัต บนขุนทด, ริรร์ พิมมานุรักษ์, ธนัชพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่างกัน

5.2.2.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์มีแนวทางการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงมีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ เช่น การประชาคมชุมชน การใช้สื่อออนไลน์ หรือการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทำให้ทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจได้อย่างเท่าเทียม และแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีผลต่อทุกช่วงวัย เช่น โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุข การศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในของเทศบาลตำบลพรหมบุรีจังหวัดสิงห์บุรีที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.2.2.3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป อาจมีความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น นโยบายสาธารณะ และกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าทำให้เข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างมีหลักการ ผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนา และไม่กล้าให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นมองว่าเป็นเรื่องของทางราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต โมพันดุง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.2.4 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์สร้างช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาได้เท่าเทียมกันผ่านช่องทางเช่น การประชุมหมู่บ้าน สื่อท้องถิ่น หรือโซเชียลมีเดีย ประกอบกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์มีนโยบายที่เปิดโอกาสให้ทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เช่น การจัดเวทีประชาคมและการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และวิมลรัตน์ ยิ้มละมัย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกันมีระดับการส่วนร่วมไม่ต่างกัน

5.2.2.5 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความต้องการของประชาชนแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ประกอบกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านอาจมีบทบาทและความสามารถในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์อาจสามารถดึงดูดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอม เค้ายา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก พบว่า เพศ และอายุไม่มีความคิดเห็นแตกต่างสำหรับระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อยู่อาศัย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ควรส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน จัดเวทีประชุมหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่ม เช่น ผู้นำชุมชน เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วม ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น กลุ่ม Facebook หรือ LINE กลุ่มตำบล เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้สะดวก สร้างระบบการอภิปรายที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างกลไกการติดตามและประเมินผล แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานของข้อเสนอจากที่ประชุม รายงานความคืบหน้าของแนวทางแก้ไขปัญหาให้ประชาชนรับทราบ เปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและปรับปรุงแนวทางตามความเหมาะสม

5.3.1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม ประชาสัมพันธ์วัน เวลา และสถานที่ประชุมล่วงหน้า ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live หรือ YouTube เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางมาได้สามารถรับชมและแสดงความคิดเห็นได้

5.3.1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ควรส่งเสริมความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลงบประมาณ จัดทำและเผยแพร่รายละเอียดงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ผ่านเว็บไซต์ ประกาศบนกระดานประชาสัมพันธ์ หรือสื่อออนไลน์ ชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณในแต่ละโครงการ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการจัดสรรงบประมาณอย่างถูกต้อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณได้

5.3.1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแผนงานและโครงการ จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานและโครงการ ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และจัดทำรายงานติดตามและประเมินผลเป็นระยะผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบความคืบหน้าของโครงการ

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรศึกษาวิธีการหรือกลยุทธ์ที่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการสร้างแรงจูงใจ หรือการพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์และประชาชน

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2539). *กฎหมายระเบียบและข้อบังคับ องค์การบริหารส่วนตำบล.* กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). *ประกาศคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล เรื่องกำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการกำหนดเงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษอันมีลักษณะเป็นเงินรางวัลประจำปี สำหรับพนักงานส่วนตำบล ลูกจ้าง และพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2558.* กรุงเทพฯ: ส่วนส่งเสริมการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น.

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กระทรวงยุติธรรม. (2549). *ประสิทธิผลของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ในคู่มือปฏิบัติงานในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.* มหาสารคาม: องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.

กุสุมา เขียวเพกา. (2560). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกศินี พรมตัน. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โกวิทย์ พวงงาม. (2546). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน จำกัด.

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.* กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

จรัส สุวรรณมาลา. (2538). *ปฏิรูประบบการคลังไทยกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จินตนา ส่องแสงจันทร์. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาเพื่อรับรองคุณภาพโรงพยาบาลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

จิราพร หาญคำ. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

จีรนันท์ ดำเนินงาม และอภิชาติ พานสุวรรณ. (2566). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 6(3), 1-11.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: พิฆเนศพริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

ฐิติพงศ์ โกสันต์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 10(2), 381-389.

ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์กรุงเทพ,* 5(1), 38-45.

ณัทพร สุขกันต์. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปี (2561–2564) เทศบาลตำบลบางผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณิชพน อัญญโสภณ. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาองคการบริหารสวนตำบลทาบุญมี อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. *วารสารไตรศาสตร,* 7(2), 14-23.

ดวงพร แสนประเสริฐ. (2558). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์,* 7(2), 39-55.

ตะติยา กาฬสุวรรณ. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไตรรัตน กอใหญ่. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(4), 263-267.

ถนอม เค้ายา. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *หนังสือชุด ธรรมาภิบาล* (พิมพครั้งที่ 2). นนทบุรี: พิมพดี.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2550). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ธนกฤต โพธิ์เงิน. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(10), 193-207.

ธนวรรณ พรหมหิตาธร. (2559). *การบริหารจัดการการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ธเนศพล อินทร์จันทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย,* 9(2), 123-145.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). *พลเมืองเข้มแข็ง.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม.* ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข็มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ธีระศักดิ์ โฆษคุณวุฒิ. (2547). *ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ในการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2547). *สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย หมวดที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน ลำดับที่ 2 รัฐกับการปกครองท้องถิ่น.* นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2544). *สถานภาพและทิศทางการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในอนาคต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นงนุช ยาบุญนะ. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2557-2559) ของเทศบาลตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *พิฆเนศวร์สาร,* 13(1), 147-162.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.* กรุงเทพฯ: 598 Print.

นัชชา ทิพเนตร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 9(8), 395-413.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2547). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. *วารสารช่อพะยอม,* 26(2), 163-175.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). *การกระจายอำนาจและการปกครองท่องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกลา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยาสาส์น.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). *การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประชุม สุวัตถี. (2551). *การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2542). *ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประยูร ศรีประสาธน์. (2542). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประสิทธิ์ สินธุอุทัย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทาแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปรัชญา เวสารัชช์ และเทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีชา ยิ่งงามแก้ว. (2550). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมปลูกป่าตำบลหนองอ้อ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปัณณทัต บนขุนทด, ริรร์ พิมมานุรักษ์, ธนัชพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น,* 6(1), 209-222.

ปานพิมพ์ พันธุ์เสือ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,* 7(1), 137-162.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.* กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

พระณัฐกฤต จะติ. (2565). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการวัดฉิมทายกาวาส* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พลวุฒิ สะกิจ. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยชลบุรี.

พัชรี สิโรรส. (2546). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัทธมน ผลิพัฒน์. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมระดมทุนของผู้บริจาค: กรณีศึกษาสำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาวัช รุจาฉันท์. (2566). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมือง บางกรวย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,* 6(1), 85-95.

ภูสิทธ์ ขันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

มงคล จันทร์ส่อง (2544). *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของ สมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2551). *ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

มธุริน รุจาฉันท์. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์,* 5(3), 295-302.

มนฤดี ศรีสกุล. (2555). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหนองตำลึง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยุพิน ระพิพันธุ์. (2544). *ความรู้ทัศนคติและการจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจาวันก่อนทิ้ง ในเขตเทศบาลเมืองพนัส อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รสสุคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2548). *การบริหารท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชกิจจานุเบกษา. (วันที่ 16 เมษายน 2562). *พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล 2562 (ฉบับที่ 7).* เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก: หน้า 151-163.

ราชกิจจานุเบกษา. (วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542.* เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก: หน้า 48.

ราชกิจจานุเบกษา. (วันที่ 2 ธันวาคม 2537). *พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562.* เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก: หน้า 11.

ลัดดาวรรณ นนปะติ. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2535). *การกระจายอำนาจและการมีสวนร่วมในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วงศกร บวรศักดิ์สุนทร. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนของสังคมไทยในธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม.* กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

วิชชากร ตรึกตรอง. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลห้างสูง อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิฑูรย์ บุญธิรักษ์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารรัฐศาสตร์แห่งปัญญาและวิทยาศาสตร์สหวิทยาการ,* 3(2), 27-36.

วีรชาติ เมืองใจ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลจะสวยงามดั่งเทพธิดาในนิทาน?.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วุฒิสาร ตันไชย. (2547). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น: ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.* กรุงเทพฯ: คลังวิชา.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2551). *การถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ของรัฐให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรรเสริญ คำภูแก้ว. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดอุดรธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สหนันท์ ปัญญาภินันท์. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

สิทธิ์ธนัชท์ วารุณสหรัชภณ. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุดาวรรณ์ มีบัว. (2547). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทัน ทาวงศ์มา. (2544). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของหมู่บ้านแม่ต๋ำ ตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาน จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภัทรไชย์ ภาภักดี. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์,* 4(4), 57-69.

สุวัตถิ์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2548). *องค์การสมัยใหม่.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์. (2566). *ประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป.* กาฬสินธุ์: องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์.

อติวัส ศิริพันธ์. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

อนุชา เอี่ยมแท้. (2547). *ปัจจัยกำหนดการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอเวียงแห จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

อนุชิต โมพันดุง. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา สามปีของเทศบาลนคร แหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรทัย ก๊กผล และฉัตรระวี กิติโยดม. (2555). *บทวิเคราะห์ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

อรทัย ก๊กผล. (2548). *การมีสวนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณระดับทองถิ่น.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และวิมลรัตน์ ยิ้มละมัย. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง. *ในการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: พลังปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (วันที่ 20-21 สิงหาคม 2561).* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

อัจฉราภรณ์ ขลิบบุรินทร์. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ,* 3(3), 124-138.

Bertrand, R. (1958). *Education and the Social Order.* London: Allen and Unwin.

Best, J.W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity.* New York: World Developments.

Gulley, H.E. (1963). *Discussions Conference and Group Process*. New York: Hoit, Rinehart and Winston.

Taro, Y. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลที่ได้รับไปพัฒนา/ปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ต่อไป
2. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน

   ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

   ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

   ส่วนที่ 3 คำถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

นางสาวกมลชนก คำภาเมือง
นักศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
   - ☐ ชาย
   - ☐ หญิง
2. อายุ
   - ☐ 18-25 ปี
   - ☐ 26-35 ปี
   - ☐ 36-45 ปี
   - ☐ 46-55 ปี
   - ☐ 55 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ
   - ☐ เกษตรกรรม
   - ☐ รับราชการ
   - ☐ ค้าขาย
   - ☐ เอกชน
   - ☐ รับจ้างทั่วไป
   - ☐ รัฐวิสาหกิจ
4. ระดับการศึกษา
   - ☐ ไม่ได้เรียน
   - ☐ ม.3/ปวช.
   - ☐ ม.6/ปวส.
   - ☐ ปริญญาตรี
   - ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป
5. หมู่บ้านที่อาศัยอยู่
   - ☐ คำลือชา
   - ☐ โนนศรีสวัสดิ์
   - ☐ ถ้าปลา
   - ☐ นาคูณ
   - ☐ นาสีนวล
   - ☐ สิงห์สะอาด
   - ☐ ห้วยเตย
   - ☐ โสกทราย
   - ☐ นาสมบูรณ์
   - ☐ ขวัญเมือง
   - ☐ ถ้าปลา

☐ คำตาใกล้
☐ สิงห์สะอาด

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1.	มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการ					
2.	ได้นำเสนอปัญหาแนะความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนตำบล					
3.	ได้ร่วมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเพียงใด					
4.	ได้มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบลเพียงใด					
5.	ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและตำบลเพียงใด					
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ						
1.	ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอโครงการและกิจกรรมทางเลือกในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น					
2.	ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินเลือกแผนงาน / โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตำบล					
3.	ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา					
4.	มีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหาของหมู่บ้าน					
5.	ท่านได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น					

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์						
1.	ได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด					
2.	ได้ร่วมในการเข้าฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เพียงใด					
3.	ได้มีส่วนร่วมพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ตรงกับแผนงานโครงการ					
4.	ท่านได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพียงใด					
5.	มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความต้องการในการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
1.	ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น					
2.	ได้เข้าร่วมประชุมรับรู้รายละเอียดแผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น					
3.	ได้มีส่วนร่วมติดตาม โครงการหรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ					
4.	ได้ร่วมเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง แผนงานโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่น					
5.	ท่านได้มีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา และอุปสรรคของแผนพัฒนาท้องถิ่น					

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โปรดเขียนข้อเสนอแนะของท่าน

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

.....

.....

.....

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

.....

.....

.....

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

.....

.....

.....

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตารางที่ ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X1	+1	+1	+1	3	1
X2	+1	+1	+1	3	1
X3	+1	0	+1	2	0.67
X4	+1	+1	+1	3	1
X5	+1	+1	+1	3	1
X6	+1	+1	+1	3	1
X7	+1	+1	+1	3	1
X8	+1	+1	+1	3	1
X9	0	+1	+1	2	0.67
X10	+1	+1	+1	3	1
X11	+1	+1	+1	3	1
X12	+1	+1	+1	3	1
X13	+1	+1	+1	3	1
X14	+1	+1	+1	3	1
X15	+1	+1	+1	3	1
X16	+1	+1	+1	3	1
X17	+1	+1	+1	3	1
X18	+1	+1	+1	3	1
X19	+1	+1	+1	3	1
X20	+1	+1	+1	3	1

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตารางที่ ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
X1	0.583
X2	0.845
X3	0.957
X4	0.856
X5	0.963
X6	0.485
X7	0.851
X8	0.535
X9	0.568
X10	0.493
X11	0.857
X12	0.952
X13	0.854
X14	0.874
X15	0.865
X16	0.467
X17	0.514
X18	0.534
X19	0.746
X20	0.583

หมายเหตุ: Reliability Coefficients, N of Cases = 42, N of Items = 20, Alpha = .719

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

กมลชนก อุทัยชิต, ยุภาพร ยุภาศ และสัญญา เคณาภูมิ. (2568). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 7(2), 335-347, พฤษภาคม-สิงหาคม.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวกมลชนก อุทัยชิต
สถานที่ทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัสดุ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2564 บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2568 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม